¶Roberti Whittintoni Lichfeldiensis grãmatices magistri et prothouatis Anglie in florentissima Oxoniensi achademia laureati de octo partibus orationis.

¶Roberti whittiotoni distichon.

Grammatice lautrix reliquas dat adire forores.
Pegasidum pulses hac sine sero fores.

Facũdissimi remacli florentis heraistichõ.

Gramaticen quisquis magnam aspernaris auenam
Nec cupis e tanto gramine principium.
Lege itidem parili reliquas postpone sorores
Quas tibi muemosines sancta propago dedit
Prima trahit partus primordia diua loquendi
Ad sociasq; huius ianua prima patet.

BIBLIOTHECA · BODL

De octo partibus orationis.

GRammatica scientia est cõgrue loqui recteq; scribere docens vsu ratione autoritateq; cõmunitans.

¶ Grammatica dicitur a gramma grece quod latine dicitur littera: et ca quasi scientia de litteris.

¶ Grãmatice partes sunt quatuor. Littera/syllaba/dictio et oratio. Quinq; sensus sic accipiendus est/q; prima pars grammatice sit de ista/secunda de syllaba/tertia de dictione/quarta de oratione.

¶ Littera est minima pars vocis composite ex litteris que scribi potest in diuidua.

¶ Uox est aer ictus ad vocalem arteriam auribus accidens.

Uox dicitur a doo/as. mutata d/in v/et vltima o/in x/versa.

¶ Uox est duplex articulata et inarticulata.

Uox articulata est que ab aliquo mentis sensu proficiscitur: vt petrus/gemitus.

Uox inarticulata est que a nullo mentis sensu proficiscitur: vt sonitus coax.

¶ Uox articulata est duplex. litterata et illitterata.

Litterata vox et articulata est illa q̃ ab aliquo mẽtis sensu pfecta scribi põt: vt petrus. Illitterata vox et articulata est illa que ab aliquo mentis sensu profecta scribi non potest: vt gemitus.

¶ Uox inarticulata similiter est duplex. Litterata et illitterata.

¶ Litterata vox et inarticulata est illa que a nullo mẽtis affectu profecta scribi potest vt coax/cra.

¶ Illitterata vox et inarticulata est illa que a nullo mentis affecta profecta scribi non potest: vt tumultus.

¶ Littera dr a litura vel a legendo quasi legitera: qr legendi iter prebet.

¶ Litteris accidunt tria. Nomen qua appellantur. Figura qua depinguntur. Potestas qua valent.

¶ Littere in hoc differunt a elimentis q; elimenta proprie sunt ipse litterarũ pronunciationes/littere vero figure sed confunduntur.

¶ Littere sunt in alphabeto due & viginti. a/b/c/d/e/f/g/h/i/k/l/m/n/o/p/q/r/s/t/v/x/y/z. Ex his quinq; sunt voceles: a/e/i/o/& u. Uocales ideo dicte: qr plenã per se vocẽ faciunt: y/vocalis greca est & in grecis (nõ aũt latinis) scribitur: dictionibus: vt tyrannus. Ceteras consonãtes appellamus: quasi cũ vocalibus sonãtes. Sunt autẽ sex decim b/c/d/f/g/k/l/m/n/o/p/q/r/s/t/x/z. h/nõ est littera sed aspirationis nota.

¶ Consonantes diuiduntur in mutas et semiuocoles.

¶ Mute sunt nouem b/c/d/f/g/k/p.q/t.

Mute aũt ideo dicte: qr respectu aliarum litterarũ parum sonant.

¶ Semiuocales sunt septem l/m/n/r/s/x.z.

Ideo dicte semiuocales: qr plenam vocem non habent.

Ex his due sunt liquide l/et r/aliqñ etiã m/n/et/s. Quas ideo liquidas appellam⁹/qr post mutas posite faciunt precedentẽ syllabã breuem esse cõmunẽ: vt pharetra media longa: et pharetra media breui.

¶ Diphtongus est conglutinatio duarũ vocaliũ vim suã seruantiũ in eadẽ syllaba.

¶ Diphtongi sunt quinq; ae/oe/au/eu/et ei. Earũ due scribũtur & nõ proferũtur. ae et oe. au/eu/& ei. scribũtur et proferuntur: vt audio/euge/& hei. Urgili. hei mihi aliis erã. ¶ Syllaba est vox litteralis q̃ sub vno accentu & vno spiritu indiuidualiter pfert.

¶ Accidunt syllabe quatuor. Tenor/spiritus/tẽpus/et nũerus litterarũ.

¶ Tenores. i. accentus sũt tres. Acutus grauis et circumflexus.

¶ Spiritus duo sunt. Asper et lenis.

¶ Tempora tria. Breue/longum/et commune.

¶ Numerus: quia syllaba constare potest ab vna ad sex litteras: vt a/ab/abs/strabo/strans stirps.

¶ Dictio est minima pars dictionis constructe. i. in ordine posite/pars autẽ quãtum ad totum intellectum.

¶ Oratio est ordinatio dictionũ congruã perfectamq; sententiam demonstrans.

¶ Oratio est duplex. Grammatica q̃ constat ex nomine et verbo. Et rhetorica que cõstat ex sex partibus: hoc est exordio/narratione/diuisione/confirmatione/confutatione et conclusione.

De nominibus.

PArs orationis est vox indicans mētis ꝛceptum.

¶ Partes orationis sunt octo. Nomē/pnomē/vbū/participiū/aduerbiū/conunctio/prepositio ꝛ interiectio. Ex his octo quatuor partes declinantur: nomen pronomen et participium cum casu/verbū per tēpora et modos Reliqueſunt inꝯ declinabiles.

Nomen est pars orationis cum casum corpus aut rem proprie cōmuniter ve significans.

¶ Nomen dicitur quasi notamen q hoc notemus vnius cuiusq; qualitatem.

¶ Nomen est triplex. Substantiuum/adiectiuum et relatiuum.

¶ Substantiuū est quod in oratione per se substistere potest: ꝛ vnico vel duobus articulis ad summum inflectitur: vt hic magister/hic et hec sacerdos.

¶ Substantiuum est duplex. Propriū et appellatiuum.

¶ Propriū est quod rē singularē ꝛ nō cōmunē significat: vt petrus/roma/tybris.

¶ Proprium nomen est quadruplex. Prenomen/nomen/cognomen/ꝛ agnomen.

¶ Prenomen est quo vsi sunt Romani ꝛ Sabini reuerentie vel amicitie causa: vt Quintus/Aulus. Titus.

¶ Nomen pronomen est qō primo alicui rei inditur: vt andreas.

¶ Cognomen est cognationis nomen: vt Scipio.

¶ Agnomen est quod alicui ab euentu imponitur: vt Romanus/Affricanus.

¶ Nomen proprie propriū natura sua caret plurali: vt patet in hoc versu.

Propria deficiunt plurali significanter.

¶ Quatuor tamen modis propria nola pluraliter declinari possunt. Primo modo causa euentus/vt qñ euenit plures eodē nole appellari/vt duo fuerūt Plinij maior et minor. Secundo partitionis gratia: vt Galliarū altera superior/altera citerior. Tertio autorū vsu. Marcialis ens scripsit. Sunt mecenates/sunt flacci/suntq; marones. Quarto opinionis causa: vt in illo virgiliano. Quid tantum oceano properant se tingere soles. Opinionem vulgi imitatus est qui vnoquoq; die nouum solē oriri opinabantur.

Propria plurali quandoq; petunt variari
Euentus causa vel cum partitio detur.
Vsus et autorum vel opinio cum varietur.

¶ Appellatiuū est cuius significatū naturaliter cōe est multorū: vt homo/leo/arbor. ¶ Appellatiuū est multiplex. Corporale quod corpus significat: vt homo/lapis Incorporale quod corpus non significat: vt anima virtus.

¶ Omonymum. id est equiuocum est quod non significatione sed voce conuenit: vt canis cancer.

¶ Sinonymū est qō non voce sed significatione conuenit: vt ensis/mucro/gladius

¶ Ad aliquid dictū est cuius significatū ad aliquid depēdet: vt dñs/seruꝰ/patꝛ/filiꝰ

¶ Nomen quasi ad aliquid dictū partim significat dependentiam: sed tñ posito eo non ponitur illud ad quod dependet: vt nox dies/dexter sinister.

Gentile est quod gentem significat: vt grecus/italus.

¶ Patriū est quod a patria sumitur: vt romanus romana.

¶ Interrogatiuum est quod interragatione profertur: vt quis.

¶ Infinitū est quod incertum significat: vt quisquis/quicunq;.

¶ Collectiuū est qō in singulari multitudinē significat: vt populus.

¶ Diminutiuū seu distributiuū est quod a duobꝰ vt pluribus ad singulos relationem habet: vt vterq;/alter/alteruter/quisquis/omnis/singuli.

¶ Partitiuū est qō partitionē significat: vt quidam/vllus/aliquis.

¶ Generale est quod in diuersas species diuidi potest: vt arbor mal arbor.

¶ Speciale est qō altera pars diuisionis a genere est: vt equus/laurus/pirus.

¶ Factitiū est qō a sonorū proprietate factū est: vt turtur/grus/tintinabulum.

¶ Absolutum est quod per se intelligi potest: vt deus/ratio.

¶ Temporale est quod tempus significat: vt mensis annus.

¶ Locale est quod locum vel spacium significat: vt propinquus/longinquus.

¶ Grecum est qđ totum grece est declinationis: vt pan panos / calipso calipsus
¶ Latinulum est qđ totum in latinā regulam cōuersum est: vt pollux pollucis.
¶ Notū: qđ in greca latinaq; forma est: vt achilles.
¶ Numerale est qđ numerū significat: vt vnus/duo.
¶ Numerale est quintuplex. Cardinale/ordinale/dispartitiuum/pōderale/ & multiplicatiuum.
¶ Nomē nūerale cardinale est qđ solū nūerū sigt: vt vnus/duo/tres/decē/octodeci duo de viginti/decē et octo/nouē deci/vnde viginti: vel decē & nouē/viginti/cētum mille/duo millia/tria millia: & referunt per ąt: vt habeo decē talēta quot tu.
¶ Numerale ordinale est qđ preter nūerū sigt etiam ordinē: vt pmus/secūd⁹ / tertius/vigesimus/vel vicesimus/trigesimus/vel tricesimus/cētesim⁹/millesimus. et similia: et referunt per quotus: vt ego primus in classe mea: quotus tu in tua.
¶ Nūerale dispartituū est qđ preter numerū sigt etiā partitionē seu diuisionē: vt singuli/bini/terni/quaterni/quini/vicini/centeni/milleni. Et referūtur per quoteni vt per vrbem terni insistimus quoteni vos.
¶ Ista nota dispartitiua (vt vult priscianus) solū pluraliter declinātur: vt in plurali nominatiuo singuli/e/a. quoteni/e/a.
¶ Ponitur interdum bina pro duo/terna p tria. & cē. quotiens cūq; substātiua quib⁹ signātur declinantur tanū in plurali: vt binas/ternas/denas ędes: nā duas/tres/decem non licet dicere poete: tñ cū alijs substātiuis vsurpant. Virgilius. Bina manu lato crispans hastilia ferro. Excipitur secundū Uallam pondo: nā habem⁹ dicere duo pondo. et millia pondo argenti.
¶ Nūerale ponderale est qđ preter nūerū sigt etiam quatitatē ponderis vel mensure: vt simplus/duplus/quadruplus/vigecuplus/cētuplus/millecuplus. Et referuntur per quotuplus: vt egyptus reddit triticū centuplum quotupluz non reddit italia.
¶ Numerale multiplicatiuum siue diuisum forme est quod preter numerū multiplicationē forme sigt: vt simplex/duplex/triplex/quatruplex/nonuplex/decuplex/vigecuplex/centuplex/& millecuplex: referuntur per quotuplex: vt habeo vestē triplicem quotuplicem tu non habes.
¶ Hec nota diuisiua forme ponūtur aliquado pro primitiuis & propīe qñ iūguntur propījs nominibus plurali carentibus: vt triplex fum⁹ domo egreditur.
¶ Ea nomina dicūtur nūeralia quibus vtimur in nūerando: vt vnus duo/tres/singuli/bini/terni. & numeralia aduerbia: vt semel/bis/ter/quater: atq; alia huiusmodi in quibus notandū est q⁹ in compositis citra viginti si copula interceserit maior nūerus semper precedet: vt decē & septē decē et octo. Si aūt & nulla intercedat copula minor nūer⁹ sp̄ p̄cedet: vt septemdecim/octodecim. Supra viginti autē vsq; ad centum vt maximus est quisq; numerus ita in primo loco ponetur: vt viginti vnus viginti duo/viginti tres. Sed si copula intercedat is numerus preponetur qui minor est vt vnus et viginti/duo et viginti. & cē. vt Cicero. Plato vno & octogesimo anno scribens est mortuus. Item Leontinus gorgias centum et septem cōpleuit annos ex quibus Ciceronis verbis manifeste colligitur ante centum prepeni numerum minorē post centum vero postponi. Eodem modo loquimur supra viginti milia vsq; ad centum milia: vt milites nostri sex et viginti milia erant vel milites nostri erant viginti sex milia. Sed milia ad milites nostri erant vicies sexies mile vel militū nobis erant viginti sex milia. Et enim hec nomina dum copula carēt composita videntur: vt vndecim/duodecim/septemdecim/viginti vnus/viginti duo & similia quemadmodum illa vnde viginti quasi vno dempto de viginti et significat decem & nouem.
¶ Sunt preteria numeralia: vnarius/binarius / ternarius / vicenarius et similia q̄ denotant non multiplicationem sui sed numerum aliarum rerum que nō nominā tur: vt lapis centenarius non q⁹ centuplus sit sed centū librarū / homo centenarius non q⁹ sit centum geminus sed quia habet centum annos.
¶ Alia sunt que significāt numerum annorū: vt biennis/triennis/quadriennis/quinquennis/sexennis/septennis/octennis/nouennis/decennis & vt quidam volunt adduntur his vnniennis/vndecennis et duodecennis.
¶ Reliqua pro quorundā iudicio non sunt in vsu et referuntur per quotennis non sum decennis quotennis tu. Ex predictis sunt substantiua / biennium / triennium.

quadriennium/quinquennium/sexennium/septennium/octennium/nouennium/decennium. Similiter dicimus bimus trimus/quadrimus. Itē annicul⁹ bimul⁹ trimul⁹ quadrimulus. Quēadmodū dicendū est de nobis ita dicēdū est de aduerbijs vt semel bis/ter/quater/quinquies/sexies. ↄc. vigeties/trigeties/quadrigeties/quinquagesies/sexagesies/septuagesies/octogesies/nonagesies: pro quibus dicimus vicies tricies/quadragies/quinquagies/sexagies/septuagies/octnagies/nonagies/cēties/ducēces/milies et referuntur per quotiens: vt ter legi virgilium quotiens tu.

¶ Adiectiuū est qō per se subsistere non potest: n si positū in neutro genere substātiuato et per tres voces seu articulos variatur: vt bonus/bona/bonum. hic et hec et hoc felix.

Adiectiuorū tres sunt species/alia sunt pura declinatione constructione et significatione: vt albus/alba/album. hic hec hoc felix.

Alia sunt adiectiua significatione et substantiua declinatione et cōstructione: vt patet in his versibus.

Degener et pauper diues solspes locuples pos
Impos hebes compos ceres inquies atq; superstes
Uber dis ales iungas his a pede nata.

¶ Alia sunt adiectiua declinatione et substantiua significatione et cōstructione: vt partitiua distributiua interrogatiua et infinita partitiue posita q̄ aliter sumpta sp adherent substantiuis: vt qs homo/qs holm: quidā ciuis/quidam ciuium.

¶ Itē adiectiuorū quedā sunt qualitatiua quedam quantatiua.

Qualitatiuū est qō qualitatem significat: vt bonus malus.

Quantitatiuū est qō quantitatem significat: va magnus longus.

¶ Adiectiuorū que significant quantitatē alia signicant quantitatē continuā: vt magnus longus. ↄc. alia discretam. Ex his que signicant quantitatem discretā alia significat quantitatē discretam absolutā: vt vnus/duo/tres. vnalmus/biennis. ↄc. Alia significāt quantitatem discretam ordinalem: vt primus/secundus. ↄc. Alia significant quātitatē discretam distributiuā vel dispartitiuā vt bini terni. Alia significant quantitatē discretam ponderalē: vt simplus/duplus. ↄc. Alia significant quātitatē discretā multiplicatiuā forme: vt simplex/duplex. ↄc.

¶ Relatiuū est quod rem ante dictam refert.

Relatiuum est duplex substantie et accidentis.

Relatiuū substantie est quod antecedens substantiuū refert.

Sunt autē relatiua substantie tredecim vt patet in his versibus.

Qui que quod suus ipse sui sic alter is idem
Ille alius reliquus simul ambo cetera vterq;

¶ Relatiuū substantie est duplex identitatis et diuersitatis.

Relatiuū substātie identitatis est illud qō idē cum suo refert antecedente.

Sunt autē relatiua substantie identitatis nouem: qui/que/quod/is/suus/ipse/ille/idem/ambo/⁊ vterq;.

Relatiuū substantie idētitatis est duplex. Reciprocum et non reciprocum.

Reciprocū relatiuū est qō in se sui significationē reflectit: vt Cato defendit se.

Sunt aūt relatiua reciproca duo sui et suus.

Non reciprocū relatiuū est qō in se sui significationē non reflectit: vt Cato defendit illum.

Sunt autē non reciproca relatiua quinq;: qui/que/quod/is/ipse/ille/et idem.

Relatiuū substantie diuersitatis est illud qō diuersa a suo refert antecedēte: vt alius legit doctorū alius scribit.

Sunt autē relatiua substantie diuersitatis quatuor: alius/alter/reliquus. ↄc.

Relatiuū accidentis est illud quod accedēs adiectiuū refert: vt ego sum albus qualis es tu. Sunt autē relatiua accidentis decē vt patet in his versibus.

Quot qualis quātus qoutuplex quotus atq; quoteni
Et quotuplus cuius cuias his coniuge quotennis

¶ Qualis est relatiuū accidentis qualitatiuū qr qualitatē significat cui respondēt nomina adiectiua eandem qualitatem signia: vt iustus qualis cesar. Ad hanc speciem reducitur cuiusmodi.

¶ Quantus est relatiuū quantitatiuū qr quantitatem sig: cui respodent nomina adiectiua eandem quātitatē significantia: vt sum longus qantus tu.

¶ Quot est relatiuū numerale absolutum qr quantitatem discretā numeralē absolutam significat: cui respondent nola numeralia cardinalia: vt natus sum annos sc decim quot tu.

¶ Quotus est relatiuū ordinale qr quantitatem discretā ordinalē sig: cui respondent nia ordinalia: vt primus sum in classe mea quotus tu in tua.

¶ Quotē est relatiuū diuisiuū siue dispartituū qr quantitatem in pares numeros diuisam significat: cui respōdēt nomina duxsina siue dispartitiua: vt binus bini quotem vos.

¶ Quotennis est relatiuum annale qr quantitatē discretam annorū significat: cui respondent nola numeralia vel ex numeralibus ⁊ anno composita: vt sum decēnis vel decem annorū quotennis tu.

¶ Quotuplus est relatiuū ponderale qr qualitatē discretā ponderis vel mensure significat: cui respondeut nomina ponderalia: vt egyptus reddit triticū centuplum quotuplum non reddit italia.

¶ Quotupler est relatiuū diuisiuū seu multiplicatiuū forme qr diuisionē seu multiplicationē forme significat: cui respondent nola multiplicitatē significantia: vt habeo duplicem vestem quotuplicem tu non habes.

¶ Cuius est relatiuū possessiuū qr possessorē significat: cui respondēt nola vel pronomina possessiua vel gtūs propriorū q̄uis substantiuorū: vt hic eques est patrit⁹ vel patris cuius est frenū.

¶ Cuias est relatiuū patriū seu gentile quia gentē vel patriā significat: cui respondent nomina gentis seu patrie: vt sum anglicus cuias es tu.

¶ Relitiua que incipiunt a c/vel a q/tribus modis ponuntur. Relative: vt ego sum talis qualis es tu. noui cuiusmodi homo es. sum magnus quantus es tu/roman⁹ cuias es tu. Interrogative: vt qualis es tu/quantus es tu/quotū annū agis/quot nūmos habes/ Infinite: vt nescio quantus sis/cuias sis/aut cuia filia sit hec puella

¶ Relatiua que incipiunt a t/tribus modis accipiuntur. Relatiua copula mediāte vt ego sum magnus et tantus est plato. habeo multos discipulos et tot habet socrates. Reditiue hoc est loco antecedentis: vt ego sum talis et tātus qualis ⁊ quātus est iste. Infinite q̄ sequitur conunctio q vel vt: vt ego sum talis ⁊ tātus vt nō egeam opera tua. Ego cupeo talis esse vt videar felix. Hoc etiā modo sumūtur istiusmodi/cuiusmodi/illiusmodi.

¶ Reperiuntur alia relatiua gemmata vel assumētia sibi cūq: vt q̄tquot / quotcūq qualisqualis qualiscunq/quātusquātus quantuscūq / cuiuscuias cuiuscūq. Quis etiā geminat: vt quisq̄: ⁊ qui assumit sibi cūq: vt quicūq: que propria posita vim hūt ipsi⁹ relatiui simul cū antecedēte distributiuo: vt quisq̄ vel quicūq legit discit id est is qui legit discit. Ponūtur etiā aliq̄n pro ipso relatiuo tm: vt deus ola quecūq voluit fecit: pro que voluit. Et pro distributiuo: vt ego tātū diligo quecūq homi nē. i. omnē hominē. Ponuntur etiā infinite. Virgil⁹. Quicq̄d erit superandū omne fortuna ferenda est.

¶ Dictiones geminate eque significant acsi assumerēt sibicūq: vt q̄sq. i. quicunq ybiubi i. ybicunq. vtut. i. vtcunq.

¶ Itidē quedam aduerbia aliq̄n sumit relative/ interrogative/ ⁊ infinite: vt ybi vnde/quo/qua/quū/q̄n/quorsum/quousq: de quibus exēpla sunt facilima inuentu. Preterea istorū antecedentia nonnūq̄ sumūtur relatiue: vt fui apud forū ⁊ ibi fuit sum deorsum michi questus es. Sic etiam fit de reliquis.

¶ Nomini accidunt ser species/genus/nūerus/figura persona et casus.

¶ Species est qua cognoscitur primitiuū a derivatiuo.

¶ Species est duplex: primitiua et derivatiua. Species.

Primitiua species est cum dictio a nullo alio derivatur: vt roma mons.

Derivatiua est cum ab alio derivatur: vt romanus montanus.

Vbi notandū est vt quotiens res verbi precedit rem nominis nomē derivet a verbo: vt a scribo scriba: vbi aūt e diuerso fit ꝺ̄ū descēdit a uoce vt ab arma armo as.

¶ Derivatorū species sunt decem patronimicū/possessiuū/comparatiuū/superlatiuū/diminutiuū/verbale/participale/aduerbiale/paronimū et denominatiuū.

¶ Patronimicū est qđ significāter a patrū derivatur nominibus secundū grecam formā et sigt cū grō primitiui filium vel nepotem: filiam vel neptem: vt Lacides filius vel nepos Laci. Sed multa ab aliis formantur abusiue tñ vt infra dicetur.

¶ Possessiuū est quod cū genitiuo principali significat aliquid ex his que possidentur: vt regia domus. i. domus regis.

¶ Comparatiuū est qđ cum intellectu positiui vel cum aliquo participe sensus magis aduerbium significat: vt fortior. i. magis fortis.

¶ Superlatiuum. est quod ad plures sui generis cōparatiui supponitur eisdem vel per se prolatum intellectum habet positiui cum valde aduerbio.

¶ Diminutiuū est qđ diminutionē sui primitiui absolute demōstrat. vt rex/regulus

¶ Uerbale est quod a verbo derivatur. vt ab exulo exul.

¶ Participale est qđ a participio nascitur: vt lectus/lecti/lectio.

¶ Aduerbiale est qđ ab aduerbio derivatur: vt cras/crastinus.

¶ Paronymum est quod ab alio quodam trahitur et nihil de memoratis suprā significat: vt ab equus eques.

¶ Denominatiuum est qđ a primitiui voce nō ab aliqua speciali significatione sic appellatur. Ita omnis dictio casualis a quacūq; dictione derivetur potest dici denominatiuum.

Genus. ¶ Genus est vel videtur esse discretio sexus.

¶ Genera nominum sunt septem/masculinum/femininum/neutrum/commune duorum/commune/trium/dubium/et epycenum.

¶ Masculinum est cui preponitur articulare hic: vt hic cesar.

¶ Femininum est cui preponitur articulare hec: vt hec iulia.

¶ Neutrum est cui preponitur articulare hoc: vt hoc animal.

¶ Cōmune duorū est cui preponitur articularia copulata hic et hec: vt hic et hec homo: ¶ Commune trium generum est cui articularia preponūtur copulata hic et hec et hoc: vt hic et hec et hoc felix.

¶ Dubium vel incertum genus est cui sub disiunctione preponūtur articularia hic vel hec: vt hic vel hec dies.

¶ Promiscuū vel epycenū genus est quod sub vna voce ⁊ vno articulo cōprehendit animata vtriusq; sexus. vt hic passer hec aquila.

Numerus. ¶ Numerus est accidens dictionis quo fit discretio quantitatis.

¶ Numerus est duplex: singularis et pluralis.

¶ Singularis numerus est quantitas qua dictio vnitatem sigt: vt homo.

¶ Pluralis numerus est quantitas qua dictio multitudinem sigt: vt homines.

Figura. ¶ Figura est dictionū simplicium cōpositarū vel decompositarū discrimē.

¶ Figura est triplex simplex composita et decomposita.

¶ Simplex figura est cum dictio ab alio non componitur: vt animus.

Compositio. ¶ Cōposita est cū dictio a duobus vel pluribus fiat: vt magnanimꝰ inexpugnabilꝭ

¶ Decomposita figura est dictio a cōposita dictione derivetur: vt magnanimitas

¶ Nomina et reliquae partes orationis ꝓponūtur quatuor modis. Primo modo ex duobus integris: vt subburbanus. Secundo modo ex duobus corruptis: vt efficax/municeps. Tertio mō ex integro et corrupto: vt ineptus/insultus. Quarto modo ex corrupto et integro/vt nugigerulus. Aliqñ ex cōpluribus: vt inexponabilis imperterritus. ¶ In cōpositis ex duobus/rectis. ambo nti declinantur. vt hec respublica/gtō huiꝰ reipublice. Alteruter aūt viginti vnus/viginti duo/viginti tres ⁊ pro opinione quorundā etiā Leopardus scōm postremū rectū variantur: vt alteruter tra trum/alterutrius/alterutri. viginti vnus/a/um. viginti vnius. ⁊c̄. In vsurpatione huius nois viginti vnus si substantiuū precedat tūc debet pluraliter sumi: vt habeo denareos viginti vnum: sin postponatur debet singulariter sumi: vt habeo viginti vnum denarium. Boetius in arithmetica. si septies tres addātur in viginti vnā numerū cadunt non enī dixit in viginti vnum numeros. Itidem viginti vnus caret plurali numero qñ iungitur substantiuo carenti singulare.

¶ In compositis ex recto et obliquo rectus tantūmodo variat: vt hic tribunus militum/huius tribuni militum.

¶ In ꝓpositꝭ ex duobus obliqs ābo obliqui penitꝰ indeclinabiles sunt: vt huiusmōi

¶ Persona est accidens quod de agentis qualitate loquitur.

De pronominibus.

¶ Persona est triplex. Prima secunda/et tertia.
Prima persona est que de seloquit/ꝛ duob⁹ pronoibus accidit: ego et nos cū suis obliqs. Secūda persona est illa ad quam dirigitur sermo: ꝛ duob⁹ pronominibus accidit: tu et vos cum suis obliquis ꝛ vocatiuis casibus.
Tertia ꝑsona est illa de qua fit sermo: et accidit oībus casualibus preter ego nos tu ꝛ vos cū suis obliquis ꝛ vocatiuis casibus.
¶ Casus est variatio noīs: vel aliarū dictionū per mutationē nouissime syllabe.
Casus ꝺr a cauendo ꝙ quasi a recto cadere videatur. Uñ rect⁹ ꝺr casus ꝙ cadens a sua terminatione in alias facit obliquos casus.
¶ Casus noīm sunt sex. Nominatiu⁹ qui et rectus ꝺr/gēn⁹ qui et patrius siue possessiuus/dāt⁹ qui acquisitiuus/actū⁹ qui et causatiuus/vocatiuus qui ꝛ saluatoriu⁹/ablatiu⁹ qui et lextus dicitur.
¶ Nominatiuus siue rectus est ꝙ rem nominat verbum vt plurimū precedens.
Genitiuus siue possessiuus est ꝙ ceterorū casuū est est generator ꝛ possessor: demōstrat: necnon ꝛ per eum possessiuo et patronimica resoluūtur,
Datiuus est ꝙ aliquid dari vel acquiri significat.
Accusatiuus est ꝙ aliquid causari et in causa esse ostendit.
Uocatiuus est ꝙ vocationē vel salutationē sīgt.
Ablatiuus est ꝙ aliquid auferri demōstrat: hic quoq; latinus qui lingue latine proprius est.
¶ Quamuis casus ab alīs significationib⁹ nomina sumere possunt a notioribus tamen et frequentioribus sumpserunt noia sua (teste Prisciano)
¶ Forma casualis est ter triplex. Monoptotū/diptotum/triptotum/tetraptotū/pētaptotum ꝛ hexaptotum.
Monoptotū est qō vnam vocem habet per oēs casus siue singulares siue plurales siue virtualiꝫ nūer: vt sinapi/gumini/cepe pondo/cete/pedū/ꝛ litterarū noia: ꝛ nūerorum noia a quatuor vsq; ad centum.
Diptotū est ꝙ duos varios casus in declinatione habet: vt foris foꝛte/tabi tabo.
Triptotum est qō treos: vt templum/pli/plo.
Tetraptotum qō quatuor: vt genet/ri/ro/rum.
Pentaptotum est qō quinq; vt domin⁹/mi no/num/me.
Hexaptotū est qō ter: vt totas/totius/ti/tum/te/to.

Uronomē est pars oratiōis declinabilis que ꝓnomine posita personam significat.
Pronomen ꝺr a pro ꝛ nomē: qꝛ pro eo ponitur in oratione.
¶ Quindecim sunt pronoia. Ego/tu/sui/ille/ipse/iste/hic ꝛ is/me⁹/tuus/suus/noster veſter/nostras/ꝛ vestras Et hīs tantū quatuor habent. vocatiuos casus: tu/meus/noster/et nostras.

Deficiunt quinto casu pronomina cuncta
Tu meus et noster cum nostras excipiuntur.

¶ Pronomini accidunt sex. Species/genus/nūerus/figura/persona/ꝛ casus.
Species est qua cognoscitur primitiuū a derivatiuo.
Species pronominū est duplex. Primitiua et derivatiua.
Primitiua pronoia sunt octo. Ego/tu/sui/ille/ipse/iste/hic/ꝛ is.
Primitiuorū species sunt tres. Demonstratiua/relatiua/modo demonstratiua modo relatiua. Ego et tu sunt semper demōstratiua/sui semp relatiuū. Alia sunt modo demonstratiua modo relatiua.
¶ Derivatiua seu possessiua pnoia sunt septē. Meus/tuus/suus/noster veſter nostras ꝛ vostras: ꝛ sunt oia demonstratiua preter suus quod est semper relatiuum.
¶ Genera pronoim sunt ꝙnq; Masculinū/femininū/neutrū/cōe duorū ꝛ cōe trium
Masculinū est quod rem masculini generis refert vel demonstrat: vt hic.
Femininum est quod rem feminini generis refert vel demonstrat: vt hec.
Neutrum est qō rem neutrius generis duorū refert vel demonstrat vt hoc.
Cōe duorū est qō cōmunis generis duorū refert vl demōstrat: vt hic ꝛ hec nostras.
Cōmune triū est quod rem omnis generis refert vel demonstrat: vt ego/tu/sui.
¶ Pronomina demonstratiua eiusdem sunt generis cuius sunt tres per ea demon

strate ¶. Figura pronois est duplex. Simplex v. his. Cōposita vt idē: iz identidē cō ponatur ab is ꝙ idem. Aliqñ est aduerbiū et frequenter significat.

¶ Persona pnōim est triplex. Prima vt ego/secūda vt tu/tertia vt ille.

¶ Casus pronominū sunt sex vt in nomine.

¶ Declinationes pronominū sunt quatuor.

Prima declinatio pronominū est cui⁹ gtūs et dtūs singulares in i desinūt (iz gtūs olim etiam in is terminabatur) vt ntō ego/gtō mei (olim etiam mis) dtō mihi. huiꝰ sūt declinationis pronoia sunt tria. Ego/tu/sui. A gtō mei deriuatur meus/a/um A gtō tui tuus/tua/tuum. A gtō nostri noster/ra/rum/ꝙ nras. A gtō vestri vester vra vrum/ꝙ vras. A genitiuo sui/suus/sua/suum.

Secūda declinatio pronominū est cui⁹ gtūs singularꝭ desinit in ius vel ius: ꝙ dtūs in i vel e. huius declinationis sunt pronoia. Ille/ipse/iste/hic et is.

¶ Sūt quoꝫ octo noia que ꝑ hanc declinationē variant. Unus/totus/solus/vllꝰ alter alius/qs/ꝙ uter/ꝙ ab eis cōposita ꝙ vocatiuis carēt: ꝓter vnus/traꝰ/solus.

Pone vocatiuos cum totus solus et vnus

Sed non in reliquis quorum genitiuus in ius.

¶ Tertia declinatio pronominū est cui⁹ gtūs singularis desinit in i/ꝙ in e/ꝙ in i/et datiuus in o/in e/et in o. huius antē declinationis quinqꝫ quant; pronomina. Meus tuus/suus/noster/et vester.

Quarta declinatio pronominū est cui⁹ gtūs singularis desinit in atis/et dtūs in ati huius autem declinationis duo sunt pronomina: nostras et vestras. Et hoc modo (Perotto ꝙ pomponio teste) ꝝiantur. Nominatiuo hic et hec nostras/gtō huiꝰ nostratis. ꝛc. quo etiam modo variantur vestras et cuias ꝙ ablm in i/solo finūt q̄ antiqui altus ntūs singularis in is et in e/erunt.

¶ Cōpositoꝝ pronominū tres sunt modi. Primus cū nominibꝰ vt huiusmodi. Secundus cū pronominibꝰ vt istic. Tertius cum aduerbiis vt eccum/ellum.

¶ Tria nam quoꝫ pronoia coponūtur per nominatuos: iste hic/et is. Iste et hic simꝫ cōponūtur vt istic: ꝙ declinatur in omnibus casibus hic hec hoc in c terminantibus ꝓter datiuū singulare.

¶ Item eadem idem cōponitur ab is ea id est hoc aduerbio demū ꝙ sequitur prima tmā. Sed neutrali voce rursus cōponitur in nominatuo et actō tantū: vt idēdē qd aliqñ aduerbiū est frequenter significat.

Meme/tete/sese: licet in accētu ostēdūtur esse cōpositꝫ nō est ꝓpositio: sed quedam vocis geminatio: ꝙ acti ꝙ ablti voces sunt: sese etiā pluraliter nāri esse potest.

¶ Preterea sunt quedā syllabe pnominibꝰ adiecte: met/te/pte/ce. Met cū oīnibꝰ casibꝰ huiꝰ pnominꝭ ego/tā singularibꝰ q̄ pluralibꝰ adiūgitur vt egomet/memet ꝛc. Adiūgit etiā oīnibꝰ obliquis tm casibꝰ huiꝰ pnomis tu: vt tumet/tibimet/temet nō rectō ꝓpter differentiā huiꝰ verbi tumeo/es. Adiicitur met (vt vult Priscianꝰ) ꝓ nominibus sui vt suimet/sibimet/semet. Hoc etiā pnomē ipse addit nō solū ꝓpōis nominibꝰ: sed etiā pnominibꝰ ad discretionē faciendā quēadmodum pdicte syllabice adiectiones: vt Platoipse vlipseplato/egoipse/tuipse/illeipse.

¶ Te cū nominatiuo pronominis tu adiūgitur vt tute. i. tuipse.

¶ Tutemet in nolatiuo sole vctō dicimus.

¶ Pte q̄nqꝫ ablatiuis possessiuis adiūgit vt meapte tuapte/suapte/nostrapte/vestrapte. Legimꝰ enim suopte pōdere apud Ciceronē i natura deoꝝ. veteres enim per omnia genera huiusmodi ablatiuis vsi sunt.

¶ Ce syllaba adiiciebāt antiq̄ omnibꝰ casibꝰ hic hec hoc/nqui aūt tātūmō his obliquis q̄ in is desinūt: vt gtō huiusce/datiuo huicce/actō hosce/hasce/abltō hisce quevoꝝ inueniuntur masculina in nominatuo singulari. Terētꝭ in eunucho. Huisce arbitratur suā thaidē esse. Rursus cōponebant hicce cūne e in i verso/vt hiccine hecccine hoccine sicut illancce/istancce/nā illicce/illuisce/isticce/istuisce/ illucce/istucce/illancce/istancce veteres dicebant.

¶ Quis aliquas recipit adiectiones quas non recipit qui/vt patet in hiis versibus.

En ne alius nū si deposcunt quis sibi subdi

Et qua volunt non que quotiens reperitur vtrumqꝫ.

Post quis namq; priam non post qui pone putasq;
Nam vis cumq; libet non quis sed qui sibi subdet
Nec qua volũt sed que quotiens reperitur vtrumq;
Mñ relatiuũ quodcũq; legis geminatum
Demptis quid vel quis tincm pet cũq; resoluis
Quid qñ tixum cum prole regit gentiuum.
Quod similem calum qz mobile vult sibi iunctum

¶ Componitur q̃o cũ si: vt siquis/cum ne vt nequis:cũ alius vt aliquis/ cũ en: vt ecquis n in c verso/cũ nũ: vt nũquis/cũ quis vt ntõ quisquis:et q̃quid actõ quicquid adltõ quoq̃. Seruus tñ declinat quisquis geminatũ in oibus casibus: vt ntõ q̃q̃s/ gtõ cuiusc̃uis/dtõ cuicũ.ac̃.

Alia vero declinãtur: vt eorũ simplex: qui que qõ vel q̃d: nisi q; in femmina voce ntl singulario neutrali plurali dicimus: siqua nequa ecqua/aliqua/nũqua et horũ ablatiuis non terminatur in i ꝛ aliqueꝰ voces plurales istarũ ꝓpter malũ sonũ nõ sunt in vsu vt quotũq̃ qualq̃. Adiecunt etiã quis he particule: nã vt quisnã/ z vt quisq̃ ex q̃ ãt vnusquisq̃ singulare tantũ/etã vt quispiam/putas vt q̃sputas/ q̃ vt quisq̃ A qui etiam declinẽta/vt quidã quitus/q̃dam quicũq̃ ꝑmittitur seq̃tur. Aliq̃s quidam/quisq̃ et quispiam idem sign̄t/sed quidam sign̄t certum aliquis quisq̃ et quispiam incertum.

¶ Olis quisq̃ ꝛ vnusquisq̃ idem sign̄t/sed in vsu differunt/quisq̃ iungitur superlatiuo aut nomini ordinali/ollius vero ꝛ vnusquisq̃ positiuo aut cõparatiuo. Nota qz quisq̃ caret gtõ plurali in loco cuꝰ singularis gtõs sumitur vt in hoc vulgari(all the rychest mennes goodes are taken awaye) Titus. mt cuiusq̃ facultates sunt ed late. Optimi cuiusq̃ virtus est laudanda.

¶ Quis et q̃d nũq̃ ponũtur relatiue sed vel interrogatiue vt q̃s es tu: quid agas? vel infinite vt nescio quis sis aut quid agas.

¶ Qualis vel qui aliq̃ ponũtur pro qualis. Terẽtius. Quis tibi videor. i. qualis videor. Item pro quãto vt quo magis. i. quanto magis. Iterũ pro quomodo aut propter quid. Terentius qui istud. i. quõ aiit fieri. Item pro vt. Terentius. fidẽ sibi me obsecrauit qui iceret se nõ deserturũ vt darem.

¶ Qui que qõ tribus modis ponitur. Primo modo relatiue vt sum pius Eneas raptos qui ex hoste penates classe veho mecũ. Scõo modo interrogatiue/vt sed vos qui tandẽ quibus aut veniũ ab oris. Tertio modo infinite/vt nescio quã rẽ agas aut quem hominẽ diligas.

¶ Sui ꝛ suus semper reciproce ponuntur.

¶ Ipse/a/um. duobus modis ponitur. Primo modo relatiue in tertia persona: vt ego deũ colo et ipse benefacit mihi. Scõo modo demonstratiue q̃ pronomẽ demõstratiuus ponitur vt egoipse/tuipse/sibiipse. Inuenitur etiã sine pronomine. Virgilius. Ipse remitto ꝛ sic eni per discretionẽ profertur. Virgilius. Ipsa ratem ponto subigit velisq; ministrat quasi solus.

¶ Ille/a/ud. tribus modis ponitur. Primo modo relatiue: vt ego deũ colo et illum cupio videre. Scõo modo demonstratiue vt vides ne illũ. Tertio modo redditiue vt ille qui legit discit. Ille etiam figurate apponitur. Virg. Ille ego qui quõdã gracili modulatus auena. Et tu ne ille es eneas quẽ dardanio anchyse alma venꝰ phrigũ genuit simoentis ad vndã. nõ tñ discretionẽ sign̄t/vt ipse sed potius relationẽ quãdam. Ille quoq; nõ nunq̃ per dignitatẽ quandã atq; eminentiã accipitur vt ille cato censorinus/ille magnus alexander.

¶ Alius/a/ud tribus modis ponitur. Relatiue vt video petrũ et alios homines (ꝛ antecedens). i. petrus differat ab aliis hoibus nũcro/specie tamẽ conuenit que est homo. Scõo discretiue/vt ego sum alius a te. i. q̃ tu. Tertio modo diuisiue/vt hominũ alij boni sunt alij mali.

¶ Uter eisdẽ modis ponitur sed differunt/nã alius de pluribus/alter vero de duobus dicitur/sicut uter de duobus/quis de pluribus interrogatiua sunt

¶ Ad vter respondendū est nota de duobus dicta: vt vterq; alter neuter/ & similia.
¶ Ad qs respondendū est nota de plurib⁹ dicta: vt ois nullus nemo alius qsq; et similia. ¶ Hec pronoia ego/tu/sui: antiquitus dupliciter efferebāt gēs: vt nīō ego mei tui sui: primitiue semp passiue sumūtur: quare cū actiue loquimur vtimur eorū possessiuis: meus/tuus/suus: loco mis/tis sis: que tam antiquata sunt vt potestas mea et potestas mei/cura tua et cura tui/copia sua et copia sui.
¶ Itidē isti gti nr̄i & vr̄i primitiue sp passiue sumunt / nr̄m vero & vestrū actiue sūt eorū possessiua nr̄ et vr̄: vt habet cura nr̄i & cura vr̄i: nō nr̄m & vr̄m. Rursus dicimus nemo nr̄m et nemo vr̄m: nō nr̄i et vr̄i. ¶ Hoc aūt inter hec tria vr̄ pronoia vel aduerbia interest/hic sīgt rē siue locum loquenti proximū: iste vero siue istic rē aut locum proximū ei quocū loquimur: ille vel illic locū aut rē remotam ab vtroq;.
¶ Preterea is et hic inter se differūt: nā is spacio longiore accipitur/hic vero ppinquiore: multis tñ in locis cōfundantur: vt qui prefert virtutē vitijs hic sane prudēs est vel is sane prudens est: itē iste pro hic et ille pro is aliquando sumuntur.
¶ Innētū est pro nomē trib⁹ de causis. Prima ppter necessitudinē: qr nulla alia pronois supponit ꝓbis p̄me vel scē psone preter pronomē. Scēa ppter demonstrationē: vt ille ipse. Tertio ppter discretionē: vt suum ipsius sequitur consilium.

VErbum est pars orationis declinabilis cū modo tpe et persona sine casu agere vel pati vel neutrū significans.
Uerbū ōr a verberatu aeris: qr pterēdo aer verberat. Iz enī hoc accidit oībus ptibus ois tñ pcipue in hac pte ppriū et⁹ accipitur: qr hac frequenti⁹ vtimur in oīone. ¶ Uerbo accidūt octo. Gen⁹/modus/tps/cōiugatio/figura/spēs/nūerus et psona. Genus verbi est qualitas qua cognoscitur cuius sit generis.
¶ Genera verborū precipua sunt duo. Personale/et impersonale.
Personale verbum est qđ numerū habet et personam.
¶ Genera verborū personaliū sunt qnq;. Actiuū/passiuū/neutrū/cōe / & deponens
Actiuū est qđ in o desinēs facit ex se passiuū in or: vt amo amor: potēs actiū rei rationalis vt plurimū post se regere. Facio tñ cū ꝓpositō (nisi a in i/vertāt: vt cōficio ? ficior) passiua habent terminata in io: vt facio/fio calefacio caleo. Excipiuntur preterea quedā defectiua odi/noui/cepi/ & memini que voce passiua carent.
Possessiuū est qđ in or desinens ab actiuo formatur: vt amor amo.
Neutrū est qđ in o desinens non pōt facere passiuū in or: nec regere actiū post se rationalis. Quamq; sum es fui cū cōpositis et multa defectiua nō desinūt in o/sunt verba neutra licet improprie.
¶ Uerbū neutrū in o desinens est quadruplex. Transitiuū/absolutū/neutro passiuum: & neutrū passiuū.
¶ Neutrū trāsitiuū est qđ in o desinens actionē sīgt: & actiū post se regit illi⁹ dictignis in quam trānsit actus verbi: vt aro terram: prandio piscem siue omni ceno fercula multa. Hmōdi quoq; neutra que actiū patientem post se flagitant habent tertias passiuorū voces: vt aratur arantur/bibitur bibuntur.
Neutrū absolutū est qđ actiū nō regit (vt sto) nisi figurate.
Neutro passiuū est qđ preterito & trib⁹ ab eo formatis vocē habet passiuā cuius in presenti et tribus sibi cohērentib⁹ neutroīū seruat declinationē. Quinq; enim sunt vt patet in hoc versu.

Audio cum soleo fio cum gaudio fido.

¶ Neutrū passiuū est qđ in o desinēs passiuam habet declinationē/vt caleo frigeo. Ista tamē vapulo/exulo/veneo/fio et nubo tā significationē q̄ cōstructionem passiuorū habent. vt vapulo abs te vel tibi.
¶ Cōmune verbū est qđ in or desinens nō descēdit a verbo in o desinēte/et tā actionem q̄ passionē sīgt actiuorū et passiuorū pro significatione simplicē cōstructionē postulās: vt ego interpretor persii vel a me vel mihi interpretatur persius. Et sūt pauca que numerantur in his versibus.

Largior/experior/metior/mentior/osculor/ortor.
Criminor/amplector/interpretor/hospitor addas.

Stipulor/aggredior/obliuiscor societur
Donatus patior inter communia ponit
Multaq; preterea veteres communia dicũt

¶ Deponens est qđ in or desinẽs nõ descendit a verbo in o/desinẽte ⁊ vel actionem vel passionẽ sign̄t: ⁊ aut hanc aut illam deponit et ideo sic appellatur.

¶ Impsonale vbũ est qđ nũero ⁊ persona deficiẽs p.oi nũero et psona poni potest

¶ Impersonale vbũ est duplex. Actiue vocis qđ terminatur in t/ vt tedet miseret. Passiue qđ in tur terminatur/vt itatur curritur. Et formãtur ab oibus verbis in o desinentibus si nõ habuerint pio re agẽte a tertia psona pñtis addita ur/vt amat amatur/seruit seruitur. Nullum quidem verbũ in or impersonale formatur/dicimus enim amatum est/amatũ iri/amatum fuisse in vnica dictione ne putares duas vt ait Siponti⁹.

¶ Modus verbi est diuersa animi inclinatio varios eius effectus ostendẽs.

¶ Modus verbi est sextuplex. Indicatiuus/imperatiuus/optatiu⁹/ potentialis/cõiunctiuus/et infinitiuus.

¶ Infinitiuus seu interrogatiuus vel finitiuus est per quẽ rogat vel ostẽditur ratio vera vel falsa. huic nõ seruiũt coniunctiones q̄cq̄/etsi/tametsi/v. pluriũ etiã dictiones geminate assumentes.

Imperatiuus est per quem iubetur vel imperatur aliquid. huic modo tũ ⁊ ne quando pio non sumitur.

¶ Optatiuus qui et desideratiuus dr est per quẽ desideratur vel optat aliqđ. huic modo deseruiũt o/vt/et si quando optant/et hoc aduerbio vtinã.

¶ Potentialis est qui in se includit significationẽ alicui⁹ utrũ possum volo aut cũ infinitiuo modo verbi a quo descendit.

¶ Cõiunctiuus qui ⁊ subiunctiuus dr est que alterũ verbũ sibi astruit vel alteri nectit Cui quidẽ modo creberrime seruiunt coniunctiones in his sequentibus versiculis.

Anteqū vt postq̄ nisi cum q̄uis vbi donec
An si cum dubitant quasi quin atq; priusq;.
Hec coniunctiuos poscunt licet adde quousq;

¶ Infinitiuus modus qui et infinitiuus ⁊ impersonalis dr est qui nũerus et personis caret: semper ligitur alicui modo finito et regit ante se/sed nõ semper post. Non ide significat amatũ iri ⁊ amaturũ esse. Interim est presentis temporis vt video te accusatum iri me. nũc alterũ futuri: vt video te accusaturũ esse me: et tamẽ accusatum iri me abs te video accipitur pio eo qđ video te vel accusatũ ire me/ vel accusaturũ esse me/vel me abs te accusandum esse.

¶ Tẽpus est qđ qñ aliquid dictum vel factum esse significat.

¶ Tẽpus vbi ẽ qñtuplex pñs/preteritũ imperfectũ/preteritũ pfectũ/plusq̄pfectũ ⁊ futurũ. ¶ Tps presens qđ etiã instans dr est qđ pñti tpe aliqđ fieri ligt/ vt doceo.

¶ Preteritũ imperfectũ est qđ cũ pacto tpe aliqđ fieri ligt citra preteriperfecti ⁊ plusq̄perfecti temporis notã vt docebam.

¶ Preteritũ pfectũ est qđ cũ aliqđ perfectũ esse vel defluxisse significat/vt docui.

¶ Preteritũ plusq̄pfectũ est qđ aliqđ ampli⁹ preterito preterisse ligt/vt docueram.

¶ Tps perfectũ pio imperfecto nnũq̄ vsurpat/et aliqñ plusq̄pfectum.

¶ Futurũ tps est qđ aliquid futurũ ligt: vt docebo.

¶ Coniugatio est consequens verborum declinatio.

¶ Prima cõiugatio est q̄ in scda infinito modo actiuo a lõgã ãre vel ris in secũda persona presentis indicatiui passiue vocis habet/vt amo amare/amor amaris. exceptis do cũ appositis q̄ hñt a correptã/vt circũdare/venũdare/pessũdare/satisdare.

¶ Scda est q̄ in infinito mõ actiuo e longã ante re vel ris in secunda persona pñtis indicatiui passiue vocis habet/vt doceo docere/vereor vereris.

¶ Tertia est que in infinito mõ actiuo e breuẽ ante re vel ris in secũda persona presentis indicatiui passiue vocis habet/vt lego legere/amplector amplecteris.

¶ Quarta est que i longã ante re in infinito modo actiuo vel ante ris in secũda per

sona presentis indicatiui passiue vocis habet vt audio audire/largior largiris.

¶ Uerba que regulas harū coniugationum non sequuntur anomala sunt: vt sum volo/ho/et huiusmodi.

¶ Figure verborum sunt tres. Simplex: vt taceo/composita: vt cōticeo/decomposita: vt conticesco.

¶ Species seu forma verbi est qualitas qua perfectum ab imperfecto secernimus

¶ Species seu forma verbi est dupler: perfecta et imperfecta.

¶ Perfecta forma verbi est que siue alterius verbi intellectu significatioē suā perfectę ostendit: vt amo lego.

¶ Imperfecta forma verbi est que siue alterius verbi intellectu perfectam significationē habere non potest/huius species sunt sex. Frequentatiuū/cōtinuatiuū/desideratiuū/diminutiuū/imitatiuū/ꝛ cū primatiui significatio motiuū.

¶ Frequentatiuū est qđ in to(vt lectito/aut in so cū ſ/vt verso/aut in xo cū x/vt nexo) desinit. et idē ſigt qđ primitiuū cū qnadā frequentatione: vt lectito .i. frequēter lego. verso. i. frequenter verto. nexo. i. frequenter necto.

¶ Forma frequentatiuorū est triplex. Prima verba prime coniugationis ab vltimo supina a/in i/dicuē et u/in o/versa formant frequentatiua: vt impo / as / impatū. impito/as. Scda: verba que preteritū in gi/terminant a scda presentꝭ ꝓsona remota ē/et addita to formāt frequentatiua: vt ab ago/is/egi. agito/as. Aliqñ tñ ab vltimo supino u/in o versa: sed ea non sunt in frequenti vsu: vt ab ago/is. acto / as. a quo agito/as. ꝛ sic a frequētatiuis aliqñ nascunt alia frequētatiua: vt lecto/as. lectito/as. a curso as. cursito as. Tertia. cetera verba ab vltimo supino u in o/versa formāt frequentatiua: vt a curro/ris. curso/sas. Sequor tamen sector facit tueor tuitor/queror querito/queso quesito i/correpta. A nosco etiam venit noto et noscito ꝛ sunt quedā recta voce formata tñ in aliā ōm suorū primitiuorū significationē trāsire videntur: vt a traho tracto/a cogo cogito/a dico dicto. Item scitor et scicitor sunt frequentatiua voce: sed non ſigtione. Omnia frequētatiua prime cōiugationis sunt et suorū primitiuorū genus seruant: preter scitor et scicitor que deponentia sunt: licet et scio ſit actiuum.

¶ Continuatiuū est qđ in sco desinit: vt fordesco/cōtabesco ꝛ significat nō inchoationem sed incrementū continuū vt egredior regredior fio vsurpant tñ multa ex his in sco terminantib⁹ ꝓ primatiis: vt adhęresco/dilitesco/cōcupisco/labasco/abdormisco/conticesco erpauesco et his similia ꝛ formātur a secunda persona indicatiui primitiua addita co: vt a calco/es. calesco/cis. preter hec cū cōpositis qđ facit hisco/dehisco/et fatisco: et plerū a verbis neutris descendūt aliqñ tamē a deponētibus mutata ris/in sco/vt a miseror/eris. miserescо ꝛ sunt neutra olim et tertie coniugationis et preteriti vocē habent primitiuorū differūt tamē significatio preterita cōtinuatiuorū et primitiuorū: vt herba exarnit sensus est si ex aruit a primitiuo descendit qꝛ iam non exaret sed modo aut olim exarebat sin a continuatiuo descendit sensus est qꝛ iam facta est arida.

¶ Desideratiuū est qđ in rio (vt esurio) desinit et nō meditationē sed desiderium ſigt: vt lecturio. i. cupio legere nō meditor legere/esurio. i. cupio esse nō meditor ec. et formant ab vltimo supino correpta u/et addita rio: vt a lectu lecturio / esu esurio. et sunt quarte coniugationis.

¶ Diminutiuū est qđ in lo vel in ço desinit et diminutionē sui primitur ſigt/vt sorbeo sorbillo. i. parum sorbeo/a fodio fodicо. i. parū fodio: hec quoqꝫ prime coniugationis sunt et genus primitiuorū seruant. Sed certaz formā nō habent nec in oībꝰ verbis in vsu sunt.

¶ Imitatiuū est qđ in so vel in or terminatur: vt patrisco/sororisso philosophor poetor sed illa in so ſignt imitare primitiuū moribꝰ: ista aūt in or aliud vt philosophor studeo philosophiā ſigt/poetor poetice vaco/villicor. i. in villa ago vel ville presum horū autem forma iuncta est prime tantū coniugationis.

¶ Uerbū motiuū qđ in so desinit nō ſigt desiderū sed actū corporis cū significato primitiui vt viso nō desiderio videre sed eo vel venio ad videndū/capesso nō desidero capere sed eo ad capiendū et sunt oia neutra tertie cōiugationis/hec quoqꝫ certam formā non habent nec ab oībus verbis in vsu sunt.

¶ Numeri. verborum sunt duo/singularis et pluralis.

¶ Singularis est quod supposito singulari iungitur.

De participiis.

Plurales est quod subposito plurali iungitur.
Persone verborum sunt tres. Prima quod subposito prime persone iungitur.
Secunda quod subposito secunde persone iungitur.
Tertia quod subposito tertie persone iungitur.

PArticipium est pars oationis declinabilis pz verbo posita genus et casus habēs ad similitudinem nominis tempus et significationē ad similitudinem verbi.
Participium dicitur quia duarum eximiarum partium orationis. i. nominis et verbi vim participat.
Participio accidunt sex. Genus numerus/casus/tēpus/significatio/et figura.
Genera participiorū sunt quatuor. masculinū/femininū/neutrū/et commune triū
Masculinū est qđ cū substantiuo masculini generis concordat.
Femininū est qđ cū substantiuo femmini generis concordatur.
Neutrū est qđ cū substantiuo neutri generis concordatur.
Omne est qđ cum substantiuo oim generum concordari potest.
Numeri participiorū sunt duo. Singularis qui iungitur substantiuo singulari.
Pluralis qui substantiuo plurali iungitur/hec et superiori regula habēt locū si participia nen ponantur substantiue.
Casus participiorum sunt sex vt in nomine.
Tempora participiorum sunt tria presens preteritum et futurum.
Tempus presens est qđ m ans vel ens desinit/vt amans docens.
Preteritū est qđ in tus/sus/xus/vel uus desinit vt amatus visus nexus mortuus.
Futurum est duplex prius et posterius.
Futurum prius est qđ in rus desinit vt amaturus.
Futurum posterius est quod in dus desinit vt amandus.
Participiū pūtis tpis formatur a secunda persona singularis nūeri p̄teriti tēporis imperfecti bam par vel ram conuersa in n et s vt amabā amans poterā potens loquebar loquens demūtur presens et absens et iens ab ibam q quiens a quibam cū cōpositz q formāt gerundia in endi/do/dum. q gtiū participiū pūtis tpis in cumz pter ambio qđ facit ambiendi q ambientz q supbio qđ facit superbientis.
Participium preteriti tpis formatur a posteriori supino addita s/vt amatu amat⁹ preter mortuus a morioz.
Participium prioris futuri formatur a posteriori supino addita rus vt amatu amaturus/demūtur nascitur⁹ de nascor ignoscitur⁹ ab ignosco. et futur⁹ de sum q fio qđ de formatione est prioris futuri et significatione posterioris futuri.
Excipiuntur etiā quedā verba prime coniugationis que faciunt supina in itum vel etū cū c q mutāt in atur⁹ vt domatur⁹ fricatur⁹ q ꝑbale latio vt domatio/fricatio
Participiū posterioris futuri formāt a gtō singulari pūtis participij tēporis tis in dus mutata vt amantis amandus.
Ab actiuo et neutro supina habentibus duo nascuntur participia alterū pūtis tēporis vt legens curreus. Alterū prioris futuri vt lecturus curiturus.
Ab alijs tamen que carēt supinis vnicū nascitur participiū p̄sentis tpis vt a timeo timens a studeo studens.
A neutris sūt cū circūlocutione in preterito perfecto in modū passiuorū habētib⁹ tria descendunt participia presens preteritū q prius futurum vt a gaudeo gaudēs gauisus gauisurus a cenocenans cenatus cenaturus.
A neutris vero transitiuis quatuor descendūt participia vt ab aro arās arat⁹ aratus arturus arandus.
A passiuis quorū actiua habent supina duo nascuntur participia alterū preteriti alterū posterioris futuri vt ab amor amatus amand⁹. Ab his tñ passiuis quorū actiua supinis carēt tñ vnicū nascitur participiū posterioris futuri vt a timeor timend⁹.
A cōmuni q tuor nascūtur participia vt a largior largiens largit⁹ largitur⁹ largiend⁹
A deponēti tria descendūt participia vt a loquor loqēs locut⁹ locuturus.
Ola verba que carēt supinis carēt participijs que ab eis formantur.
Significatio participij est qualitas qua cognoscitur an actiue an passiue an cōmuniter significet vox participij.
Significatiōes participiorū sunt due actiua et passiua/participia igit q a verbis vim actiuā hābus denūtiant actionē signt/q vero passiuā signt passionē.

¶ Dicēdū tamē nonnulla ex illis preteritiperfecti ⁊ plusq̄perfecti tēporis aliqñ so lā actione sīgre vt fere oia a deponētibus aliqñ tā actione q̄ passionē vt ola que a cōibus deriuantur ⁊ neutris quibusdā vt pransus et cenatus ⁊ a deponētibus aliquot vt auxiliatus meditatus locutus meditatus comitatus mutatus ⁊ plura/illa vero futuri in dus ola passionē significant.

Siq̄ vis verbum commune agat et patiatur
Sola per ans ens rus tamem actio significatur
Dus patitur tantum sed preteritum dat vtrumq̄

¶ Participia in subiunctis versibus sub voce actiua passiuā habēt significationem

Actiuum sensum passiua voce tenent hec
Consideratus circumspectus iunge disertus
Cautus et argutus ignotus sic quoq̄ tutus
Contentus falsus tacitus profusius et inde
Scitus discretus iuratus complacitusq̄.
Excretos exoletos defectus adultus

¶ Hoc participium cuidēs et ea que a neutris passiuā significationē habētib⁹ nascūtur sub voce actiua passiuā hñt sīgtionē vt vapulās exulās frigēs calēs ⁊ hmōi.

¶ Quedā sunt que cū formā participiorū habeant q̄ carēt tpe sunt nomina dicenda non antē participia.

Participi similes sunt he voces galeatus
Scutatas iungas piliatus cum tunicatus
Baccatus caligatus cum manucleatus
Estq̄ paludatus penulatus siue togatus
Pretextatus cum trabeatus iunge comatus
Addas cristatus bracatus cum ioleatus
Hastatus stellatus sic lunatus itemq̄
Littera dans atus et quedam terminat itus
Turritus cū cerritus pellitus et utus
Hastatus simull hirsutus cornutus habebunt.

¶ Participia a gerūdijs differunt. gerūdia signt rei administrationē sine tpe. Participia vero cum tempore.

¶ Participiū trāsit in vim nois q̄nq̄ modis. Primo mutatiōe cōstructionis q̄n cōstruitur cū alio casu q̄ eius verbū vt amās virtutē pticipiū est amans virtutis nomē alieni appetēs/siu profusus. Scdo tpis amissiōe q̄n nullū tps sīgt vt amās qui amore captus est. miseri sunt oēs amantes. Tertio cōpatione vt amās amantior/amantissimus. Quarto cōpositione vt innocens indoctus q̄n participiū componitur cū prepositione q̄ cū verbū nō cōponitur. Quinto mutatione significat vt amādus q̄n sīgt nō eū qui amabitur sed eū q̄ est dign⁹ amari vt merito laudādus est Cicero q̄ mutatio etiā i pticipio actiu futuri aliqñ fit. Seneca de naturalib⁹ q̄stionib⁹ nullā quidē mentionē tecit comet arū nō ptermissur⁹ si qd explorati apō illos pperasset ptermissur⁹ dixit p eo qō est talis q̄ ptermitteret nec tps sīgt sz q̄litatē hois et animi volūtatē. ¶ Sciēdū aūt q̄ quō pticipia pteriti tps pūcta cū vbis pntis tpis preteritū tps sīgnt vt lect⁹ est. Sic pticipia pntis pntis tpis si pūgant vbis preteriti aut futuri tpis preteritū et futurum tempus sīgnt vt amans feci/audiens audiam.

De aduerbijs.

Aduerbium est pars orationis indeclinabilis q̃ adiecta verbis participijs gerundijs vel supinis significationem eorũ explanat.

Aduerbium dicitur q̃ stat ad verbũ hoc est iuxta verbum.

¶ Aduerbio accidunt quatuor. Species/significatio/cõparatio/ꝛ figura.

¶ Species aduerbiorũ sunt due primitiua vt nuper/diriuatiua vt nuperime.

Derivatiorũ species sunt decẽ: denominatiua pronolatiua cõparatiua superlatiua diminutiua verbalia simul ꝛ nominalia participialia aduerbialia et prepositionalia.

Denolatiua aduerbia sunt que a nominib⁹ nascũtur hoc aũt aut a propijs nominibus nascũtur: vt a tullio tulliane: aut ab appellationibus vt a duro duriter aut a vocalibus vt ab hostio hostiatim.

¶ Nomen aũt vnius appellatio multorũ: vocabulũ vero rerũ est. Pronominatiua aduerbia sunt q̃ a pronole nascuntur vt ab iste et hic istic: ab ille ꝛ hic illic. Cõparatiua et superlatiua aduerbia sunt quotiens appellationes a quibus veniunt comparantur: vt docte doctus doctissime. Et qñ non possunt ola aduerbia recte comparari supplemus cõparatiũ et superlatiũ cum his aduerbijs magis ꝛ maxime iũcto positiuo vt magis rite maxime m diminuendo aũt cũ hijs aduerbijs minus et minimum vt minus rite minimũ rite.

Diminutiua aduerbia sunt que a primitiuo derivantur vt a tarde tardule: a tardius tardiuscule.

Uerbalia aduerbia sunt que a verbis nascuntur vt a curro sursim/rapio raptim.

Uerbalia simul ꝛ nolalia sunt que a nole simul et a verbo nascũtur vt a pede ꝛ tẽto pedetentim.

Participialia aduerbia sunt que a participijs siue participialib⁹ veniunt: vt a decens decenter.

Aduerbialia aduerbia sunt que ab aduerbijs nascũtur vt a clan clãculũ sepe sepi⁹.

Prepositionalia aduerbia sunt que a prepositionibus veniunt vt ab extra exterius ab ob et obiter significans statim et specialiter.

Que efferunt.

¶ Nomina secunde declinationis formant aduerbia a dãtiuo casu o in e mutato/ vt a doctus docto docte. Sed ꝓtra hanc regulã multa sepius vsurpauit autoritas quedã enim a dãtiuo casu formant aduerbia in o vt falso sedulo. quedã in er et in e vt a duro duriter vel dure.

¶ Nola adiectiua tertie declinationis formant aduerbia a dtõ casu addita ter vt a mollis molli molliter audax audaci audaciter vel audacter. Hinc tamẽ excipiuntur facilis qõ format facile pro faciliter: difficilis difficiliter pro difficiliter: pticipia et participijs similia mittentia dtm singularẽ versa i/in r/formant aduerbia vt sapientis sapienter: prudẽti prudẽter: olis omnino pro omniter: insuper ter a tribus: quater a quatuor: aliter ab alius: a sublimis sublime sublimiter: obiter aũt tantisper paruper paulisper et id genus alia cõposita sunt.

¶ Hec aduerbia que sequntur tam in er q̃ in e efferuntur.

Humane dure ferme large atq; benigne
Prosperiter pure vel abunde siue seuere
Atq; probe ignaue vel auare siue proterue.
Festiueq; noue sic asperitur vel amice.

¶ Propria nola sẽde declinationis formant aduerbia a casu ablatiuo o mutata in a et addita ne vt a tullio tulliane.

Quedam appellatiua prime declinationis formãt aduerbia in casu ablatiuo assũptiua tim: vt a regula regulatim/caterua caterutim.

Appellatiua secunde declinationis ab ablõ hmõi aduerbia formant o mutata in atim addita tim vt ab hostio hostiatim: a viro tamen fit viritim a furto furtim a stricto strictim a singulis singulatim vel sigillatim a primus primo primũ primatim ab anno annuatim.

Appellatiua terte declinationis formãt hmõi aduerbia ab ablatiuo e mutata in a/

De aduerbiis.

q̃tim assumpta vt a grege gregatim ab agmine agminatim a capite capitat'm.
¶ Appellatiua quarte declinationis formãt hmõi aduerbia ab ablõ n. mutata in tim: vt a statu statim/singultu/singultim/a raptu raptim.
Quedã nomina prime declinationis formant aduerbia ab ablõ cãsu a mutata in t/et tus addita vt medulla medullitus.
¶ Quedã secũde declinationis in ablõ mutant o in i q̃ tus addita vt a celo celitus fũ do funditus.
¶ Quedã tertie declinationis in ablõ mutant e in i q̃ tus assumpta vt radice radi citus/stirpe stirpitus.
¶ Significatio aduerbij est qualitas que per sigñ vnũ aduerbiũ ab alio discernit
¶ Significationes aduerbiorũ sunt multe aut enim loci aut tẽporis aut numeri aũ. vt infra patebit.
Aduerbia loci sunt hic illic istic hac quo qua vbi intus q̃ foras intro et foras obuiã.
¶ Aduerbialia locatiua aut l loco sigñt aut de loco aut p locũ aut ad locũ aut versus locum aut vsq; ad locũ.
Aduerbia sigñtia in loco sunt ista hic istic illic intus foris ibi ibidẽ Vbi alicubi vsq; nusq; sicubi necubi nũcubi vbiq; vbicũq; superus inferus q̃ hñt suũ quesituũ vbi Ad hanc significationẽ referri possunt nomina propria vrbiũ vel pagorũ sigñtia in loco aduerbialiter in gtõ siue dtõ posita vt fui padue et cartagini.
Aduerbia significantia de loco sunt ista hinc illinc istinc inde alunde sicunde necũ de alicunde superne inferne vndiq; vtrinq;. hec hñt suũ quesituũ vnde. Ad hanc significationẽ referri possunt nomina propria vrbiũ vel pagorum sigñtia de loco aduerbialiter in ablo posita vt venio roma.
Aduerbia sigñtia per locũ sunt ista hac illac istac alia aliqua illa ea siqua neq; quacunq; qualibet vtraq; vtrauis. hec hñt prorũ quesituũ qua. Ad hanc sigñtionẽ referri possunt nomina propria vrbiũ vel pagorũ sigñtia per locũ aduerbialiter in ablõ posita vt transio roma venio roma q̃ nõnunq; in actõ cũ p ponunt vt veni per romam. Aduerbia sigñtia ad locum sunt ista huc illuc istuc intro foras vsq; nusq; eo eodem sigquo nequo alio aliquo vtroq; quouis quoquoq;. hec hñt suũ quesituũ q̃. Ad hanc sigñtionẽ referri possunt nomina ꝓpria vrbiũ vel pagorum sigñtia ad locũ aduerbialiter in actõ posita vt vado patauiam.
Aduerbia sigñtia versus locũ sunt ista horsum illorsum illorsum dextrorsum sinistrorsum deorsum retrorsum seorsum aliorsum nequiorsum versus sursum vel sursum versus vtroq; versus quoq; versus. q̃ hñt suũ quesituũ quorsum. Nota tã propria ẽ appellatiua sigñtia versus locũ pro nobis l actõ ponunt postposita versus vt vado romã versus locũ versus marcum versus.
Aduerbia sigñtia vsq; ad locũ vl vsq; ad tempus sunt ista: hactenus hucvsq; illucusq; vsq;nũc quonãusq; q̃ huiusmodi. hec hñt suũ quesituũ quousq;. nota propria vrbiũ vel pagorũ sigñtia vsq; ad locũ pronobis in actõ ponũtur cum vsq;: vt vado vsq; romam.
¶ Sũt quedã aduerbia localia que nõ ad vnã solam ꝫ ad varias sigñficattões referri phñt vt pegre põe supra infra sup extra vltra citra vt pegre trãlio/pegre venio
Que sunt aduerbia tꝑis: hodie nũc nuper heri cras aliqñ olim tũc cum dũ tam ip mane modo vesperi tantisper aliquãtisp interdum.
Que numeri: semel bis ter quater nonies decies vicies millies.
Que ordinis: deinde deinceps demq; demũ postea preterea ꝓtimũ primo secundo vicissim qñ et separandi est.
Que negandi: haud neq; non minime ne vtiq; nequaq;:
Que affirmandi: etiam quidni profecto quippe certe icz.
Que optandi: vtinã osi vt o et si pro vtinam.
Que concedendi: licet esto.
Que adulandi: sodes amabo.
Que iurandi: pol e castor me hercle medius fidius.
Que demonstrandi: en ecce eccum eccam.
Que interrogandi: cur quare quãobrẽ quid qui vtrũ num nõ nunquid.
Que dubitandi: forsan forsitan fortassis fortasse.
Que prohibendi: ne.
Que euentus: forte fortuito.

Que similitudis: quasi seu tanq̃ vt velut veluti sic sicut sicuti prout prout accidit.
Que vocandi: heus ehodum.
Que respondendi: heu.
Que congregandi: simul vna pariter communiter.
Que elegendi potius immo.
Que ortandi: eya age agite.
Que separandi: seorsum vicatim vtrisq̃ singulatim semote paulatim sensim.
Que qualitatis: bene: pulchre olno care vditer misere morose perperã expedite.
Que qualitatis minuto: plus minus parũ satis nimium nimis valde.
Que cõparandi: tam q̃q̃ magis et maxime.
¶ Gradus cõparationis sunt tres positivus cõparativus et superlativus.
Que sunt aduerbia positivi gradus: docte pulchre fortiter.
Que cõparativi: doctius pulchrius fortius.
Que superlativi: doctissime pulcherrime fortissime.
¶ Multa ex predictis aduerbijs q̃ varia fiũt sub variis speciebus aduerbij locari possunt vt hic potest et temporis esse aduerbiũ q̃ loci q̃ sic de multis aliis.
¶ Figure aduerbiorũ sunt tres simplex vt diu hic: cõpsita vt interdiu adhuc: decõpsita que a cõpsitis derivantur vt a benignus benigniter: a misericordia misericorditer ab indocto indocte ab efficace efficaciter.

Intro foras verbis que signant ad loca motum
Coniungi poscũt: alius iungas foris intus

¶ Intus et foris intro et foras hoc interest: intro et foras iũgũt verbis aut participijs significantibus motũ ad locũ: intus vero et foris iungũtur verbis aut participijs significantibus permanentiam aut motũ in loco.
¶ Aduerbia loci possunt poni pro aduerbijs temporis sed non e diuerso.

Dicto vocali finita vel s tibi subdit
Sepe ne pro nunquid e vel s sed demere debes

¶ Ne dictione in vocali finienti aut e littera terminanti solet adiungi q̃ tũc nõ significat q̃ e vel s apocopatur: vt mihin. i. mihine: dixin. i. dixine: viden. i. videsne: sensin. i. sensine. idq̃ apũd Terentium frequenti est.
¶ Non q̃ nũ idẽ signt sed hoc interest: qñ vero fit interrogatio per nõ id verũ esse timeo qđ queritur. Virgilius. Non ego te vidi damnis pessime capi: excipere. qñ vero fit interrogatio per nũ supponimus id falsum qđ queritur.

Affirmat non pro nunquid querendo: negat nũ
Non ego te vidi: num mea dicta negem.

¶ Indies et quotidie hoc interest indies semp verbis incremẽtũ significãtibus et cõparativis iungitur: quotidie vero istis caret.

Quotidie iungi que vis sibi verba reposcunt
Indies dies medius gradus: incrementaq̃ signans

¶ Preterea insuper significat et preter eum eam id eos eas vel ea.
¶ Obuiam est aduerbiũ q̃q̃ iungitur verbis motũ ad locũ significãtibus vt venio tibi obuiam. i. obuio tibi que iniq̃ multis aliis modis dici potest vt obuio tibi: obuius sum tibi: obuiũ me tibi fero: obuiũ fortuna me tibi obtulit: occurro tibi.
¶ Scilicet q̃ videlicet: videntur significare id qđ certe sed fere per quandã amaritudinẽ vel derisum. Interdũ etiã sine ea interdũ post relatiũ qđ ibẽ poni solet non nunq̃ q̃ ante vel sine relatiuo vir tamẽ apud doctos reperies. vulgo vsitatissimum modũ cũ eis que consule dicta sunt per singula postea exponimus.
¶ Protinus cõtinuo statim preter superiorẽ significationẽ que est subito vel cito significant etiã nõ ideo cũ iũguntur negationi vt nõ continuo si furtim aliqs accuset damnare eum iudex debet. i. nõ ideo.
¶ Necesse et necessario hoc interest: necessario qlibet sibi verbũ adiungere põt, necesse vero tm verbũ substantiuũ vt necessario oẽs morimur: necesse est oẽs mori.

¶ Paulominus vna dictio.i. fere.vñ psalmista. Paulominus cōsummauerūt me in terra. Paulo minus due dictiones angli(a lytell ere)idem. Minuisti eum paulo minus ab angelis.

¶ Dum tria sīgt tantūmodo/donec/ꝙ quādiu: ꝙ qñq; quasi ſyllabica adiectio est. vt adesdum ehodum agedum. Sed dū pro ēdū indicatiuo pro donec cōiunctiuo seruit. Minus aduerbiū cōparatiui gradus cū positi nole iunctū facit sīgnum cōtrarium. Terentius. Hoc nemo fuit minus ineptus.i. prudentior. minus etiam pro nō ponitur qñ ſugitur cum sin vt sin minus. ſi non ꝙ cū quo.i. quominus.i. vt non.

¶ Quoad sīgt quousq;/quādiu/quando et quantum.

¶ Usquequo penultima correpta sīgt vndiq; quādiu donec simul et aliqſi.

¶ Simul sīgt pariter et posthȳ.

Hec non solum non tantū non modo poscunt
Sed vel verumetiam iungi vel sed quoq; post se
Quod minus est ponitq; prius: mauisq; subire
Ut res non tantum: sed pro te animam quoq; fundam
Maius vult pre se nedum minus et sibi subdi
Ut vitam pro te nedum res fundere possum.
Cumq; uegans iunctum his structura reciproca fiet

¶ Nedum pro non solū ponitur sed nedum nūq; vsurpatur nisi cū de duobus loquimur quorū alterū magis alterū minus est ꝙ minori semper in posteriori parte preponitur non solum in priori parte ponitur: vt nō solū vulnerauit patrē sed etiam interfecit: dicedū per nedum patrem interfecit nedum vulnerauit. Et qñ negatiuus cū his iungitur reciproca fiet constructio ꝙ tunc magis precedet non solū. ꝛc. et minus sequetur vt non solum non.

¶ Quā primū sīgt celeriter ꝙ postulat vnum verbū/cū primū/vbi primū/ꝙ vt primū anglice(as sowne as)duo verba postulāt.

¶ Modo sumitur pro aliquando pro solūmodo et pro iam nunc.

Coniunctio est pars orationis indeclinabilis dictiones vel sententias annectens.

Coniunctio dicitur a coniungendo quia vel dictiones vel sententias simul coniungit.

¶ Coniunctioni accidunt tria. Potestas/figura/ꝙ ordo.

¶ Potestas coniūctionis est qualitas que eius significationē officiumq; in oratione ostendit.

¶ Potestas coniunctionis in decem et octo partes diuisa est vt infra patebit.

Copulatiu est que sensus et verba coniūgit: vt disertus et sapiens fuit cicero.

Copulatiue coniunctiones sunt iste etq; atq; at ac ast quoq;.

Disiunctiua est que ēuis dictiones ꝓiūgat sensum tamē disiungit alterū affirmās alterū vero negans vt tu es doctus vel indoctus.

Disiunctiue ꝓiunctiones sunt iste aut ve vel ne nec an neq; seu siue. Hec aūt in tres partes diuiditur in subdisiūctiuā dubitatiuā et interrogatiuā.

¶ Subdisiunctiua est qne licet vocem habeat disiunctiue vtrūq; tamen esse sīgt: vt simul vt alexander siue paris vel discrete vt tota die legit vel scribit.

¶ Dubitatiua est que cum nota disiunctionis dubitationē significat vt aut prodest aut non.

¶ Interrogatiua est que cū nota disiunctionis dubitationē cum interrogatione significa. Virgilius. Eloquar an silam.

Interrogatiue coniunctiones sunt iste an ne necne anne nonne.

¶ Explatiua que ꝙ cōpletiua dicitur est que ornatus causa vel metri nulla significationis necessitate ponitur vt enimuero dane.

¶ Explētiue vl cōpletiue cōiunctiones sunt iste qnidē equidē vero aūt quoq; scz nimirum profecto hec aūt in duas partes diuiditur in approbatiuā ꝙ distributiuā

De coniunctionibus.

¶ Approbatiua est que rem approbat vel affirmat: vt equidem merui.
¶ Distributiua est que diuersis diuersa distribuit: vt ego lego tu vero dormis.
¶ Electiua est que ex diuersis ꝓpositis aliquid eligi ostendit: vt diues volo esse magis ꝙ pauper.
¶ Electiue coniunctiones sunt iste: ꝙ ac ⁊ atq; quando sumuntur pro ꝙ.
¶ Aduersatiua est que aduersum euentum significat: vt ꝙuis neges peccatū cōmissum. Aduersatiue coniunctiones sunt iste: sed tamen ꝙq; ꝙuis etsi tamen etiamsi at verū et cetere quando pro sed ponuntur.
¶ Abnegatiua vel exceptiua est que rem aliquā causa impeditā fieri non posse ostendit: vt nihil aderes nisi cōsiderem.
¶ Abnegatiue vel exceptiue coniunctiones sunt iste: ni/nisi/ꝙn/alioquin/preterꝙ
¶ Diminutiua est que diminutionem significat: vt si non potes legere saltē scribe.
¶ Diminutiue coniunctiones sunt iste: saltē ne/nec/at aut/⁊ vel pro saltem.
¶ Causalis est que causam vel ordinē rei precedentis ad sequentem significat.
¶ Causales cōiunctiones sunt iste: quapropter/ꝙn quippe/enī/etenim/nā/nāq;/ꝙ quidē/quidē/quatenus/⁊ q;/ne/nempe/scilicet/quum/⁊ ꝙn impta pro qr. Hec autem in quatuor partes diuiditur: in cōtinuatiuam/subcontinuatiuam/adiunctiuā et effectiuam.
¶ Continuatiua que et conditionalis dr est que continuationē cū dubitatione(nunquā indicatiua) ostendit: vt si iterum dormit.
¶ Subcontinuatiua est que causam continuationis non cū dubitatione rei ostendit: vt qui ambulat monetur.
¶ Adiunctiua est que sic esse vel non esse dubitans subiunctis adiūgitur: vt si veneris multa commoda ferres.
¶ Effectiua est que ex causa precedentē sīgt effectū: vt dom⁹ fortis est/nā ex ligno et lapide fideliter constat. Hec tamē poterit reduci ad subcōtinuatiuam.
¶ Collectiua rationalis vel illatiua est que ex premissis sermone rationē ostendit. vt tu es homo ergo mortalis.
¶ Collatiue rationales vel illatiue cōiunctiones sunt iste: ergo/ideo/igitur/itaq;/proin/proinde/quocirca/propterea/itacirco.
Quāq; eadē coniunctio ꝓ varia sua sīgnatione modo illius mō alterius est potestatiue.
¶ Figure cōiunctionū sunt due. Simplex: vt at/ſ enī/ꝓpositā: vt atq;/sedenī/enimvero
¶ Ordo coniunctionū est qualitas que demonstrat que proponi que vel subiūgi cōiunctio debeat.
¶ Ordo coniunctionis est triplex: Prepositiuus/subiunctiuus/et communis.
Prepositiuus ordo est in quo coniunctiones precedunt ea que coniungunt.
Coniunctiones ordinis prepositiui sunt iste: at/ac/ast/sed/atq;/aut/vel/ne/neq;/ceterū/enimvero/verū/si/quam/quatenus/sin/seu/sine/ni/aut/⁊ nam.
Subiunctiuus ordo est in quo postponuntur coniunctiones istis que coniungunt.
Coniunctiones ordinis subiunctiue sunt iste: q;/ve/ne/aut/quidē/quoq;/verū/⁊ enī
Communis ordo est in quo nūc preponuntur nunc postponuntur coniunctiones.
Coniunctiones ordinis communis sunt reliquę omnes.
¶ Et/ponitur quinq; modis. Primo mō copulatiue: vt homo ⁊ animal. Secūdo ornatus causā ponitur: vt ⁊ fortis et prudēs fuit cesar. Tertio diſiunctiue: vt legere ⁊ nō intelligere est negligere. Quarto successiue: vt bibit ⁊ comedit. Quinto ꝓ cū: vt ille sedebat in per pullū et ſn, er asinā. anqñ sup pullū et anqñ sup asinā. Quinto expositiue pro id est. Quidā. hāc dē⁹ ⁊ hāc meliorē naturā dereliquit. i. meliorē naturā. Sēpe multa fariā multisq; modis q; pro id est ponit: et est figura ꝓperegesis qn dictio vel oratio sequēs exponit precedentē: vñ Ebrardus. Est peregesis exponens dicta priora.
Coniūctio copulatiua tribus modis dicopulat. Primo mō qñ dictiones copulate clandēres eandē constructionē rationē nō habentes: vt hic liber est meus et fratris mei Cicero erat eloquens ⁊ magni ingenij. Secūdo qñ sequitur dictionē varios casus exigēte: vt tu es dignus laudis ⁊ premio. Tertio qñ mediat inter duo nomina locorū diuersi numeri aut declinationis: vt cicero romę et athenis.

Ordinis et mediu: semper est postpositum
Enclitice voces q; pro et/ne pro an/ve q; pro vel

Scribi et proferri cum vocibus immediate
Pretunctis debent simul vltima syllaba vocis
Que prout is a tui debent ipseq grauari.

¶ Et q hoc intersunt penes oid nē. Nā et interponitur: q vero postponitur cum sit vox enclitica et facit syllabam precedentē acui et ipsam grauari.
¶ Cōiunctiones enclitice sunt tres: q pro q ne pro an/ve pro vel. q pferunt immediate cū dictionibus precedentibus tanq̄ syllabice adiectiones. vt nunq̄/nunc/tunc

Ac simul atq̄ notat quā. post secus ac alioz sum
Post aliter: medioq̄ gradus generis quoq̄ neutri

¶ Ac et atq̄ quando ponūtur post aliter alioz sum vel secus: accipiunt pro q̄: vt aliter est ac dicit. Virgil⁹. haud secus acussi faciunt et sepe post cōparatiuos gradus neutrius generis.

Dic vel pro q̄uis etiam saltem quoq̄ sine.

¶ Vel sumitur pro etiam/pro saltē/pro sine/et q̄uis.

Ne signat valde/vel certe/non/simul vt non
Cum signat nunquid/vox est enclitica semper

¶ Ne ponitur pro certe. Terentius. Ne aste hanc mecum sentit. Pro non q̄ iungitur imperatiuo modo: vt ne pete firmatas pacis dissoluere leges. pro vt non: vel q non: vt ego ne faciam. Cūq̄ interrogatiue ponitur pro an: q tūc semper postponitur enclitice: vt tune ille ceneas. et est imperatiuum a tuno verbi neo/es. Ponitur etiam pro valde. Terentius. Facunt nescio quid: ego vt nihil intelligant. hoc valde et q̄ tiose intelligendo.
¶ Ne dubitatiue sine interrogatiue ponit cū nec precedēte: vt sic facia nescio quid pro an non: sed an superuacue tunc additur. sic ignoto an faciam nec ne.

Nec neq̄ quī gemine verbum plurale reposcunt

¶ Nec et neq̄ cū duobus subpositis singularibus geminate verbū exigit plurale. Terentius in adelphis. Nec si neq̄ ego neq̄ fecimus non sinit egestas facere nos.
¶ An interogatiue frequenter ponitur: quandoq̄ tamen dubitatiue: vt dubito an viuat an mortuus sit.

Quam signat quantum gradui nunctum positiuo
Atq̄ superlato valde/in quando sequantur
Hec possum valeo queo tunc quantum quia signat

¶ Quā nunctū positiuis quātū sigē. Q̄n aūt iūgitur superlatiuis idem est q̄ valde nūs sequatur aliqs istorū verboz possum/valeo/aut queo: q tunc q̄ sigt quā. nūm: vt q̄ breuissime potero sententiam rescribā.

Quin etiam signat/qui non/cur non/simul et non

¶ Quin trifariam accipitur. Primo pro quinetiā sine ampliā id q̄ fere est indicatiuo. Secdo pro vt non vel qui non vel quo minus: et tūc cū subiūctiuo. Tertio pro cur non: et aūt interrogatiue et cum indicatiuo.

Si pro vtinam sumas pro non sic pro q̄ q̄uis
Finito seruit si certum quando notabit
Incertum signans coniunctiuum sibi possit
Si prius exposcit: sui posterius q̄ locari.

¶ Si sumitur pro nō/pro q̄/p q̄uis/et pro vtinā. Si q̄ ponitur dubitatiue cōiūctiuo seruit: q̄ vero nō indicatiuo. Si et in hoc intersunt. Si quod orationi iungitur sui autem posterioris.

¶ Siquidem. Sili certe. Siquidem. Siqui.

Erli tam (qꝫ) etiã q̃q̃ q̃uis licet vsu
Distant illo modo primo tria iunge priora
Principio et libri sententie epistoli de
Postposita interdum a nullo pendere reperta
Post poni semper duo posteriora reposcunt.
Et coniunctiuum ratoꝫ modũ sibi primum

¶ Quãꝫ/etsi/tametsi/primo clausule semper iungi postulãt/ꝛ vt plurimũ audienti non feruant/licet ꝛ q̃uis primas refugiant clausulas/indicatiuoꝫ raro/ssime seruiot

Disiunctiua ferat sensus:iungit quoꝫ voces

¶ Coniunctiones disiunctiue voces iungunt/sententias vero disiungunt.

¶ Porro igit quidem/igit postea/ꝛ nunc aduerbia sciat.

Seu pro vel per. s. pro sicut scribito per c.

Seu s/scriptũ vel sigt. ceu c/scriptũ sicut et aduerbium similitudinis est.

¶ Ne. et neue sigt vt non. Aug. Neu populũ antiqua sub lege tueri. Ouidi⁹. Ne ue operis famam posit delere vetusti.

Ceterũ et verũ nota coniunctionaliter posita sunt pro sed/vterũ nomen pro coniũctione interrogatiua etiam ponitur.

Ita aduerbiũ affirmandi est et aduerbium similitudinis/ꝛ coniunctio rationalis.

Quippe relatiuo:qui pulchre iungitur et quum

¶ Quippe eleganter iungitur huic relatiuo qui que quod/et huic aduerbio quum vt quippe qui quippe quum.

Ni nisi preterq̃ similes connectere casus
Assoleant:preter quartum semper sibi poscit

Nisi preterq̃ et preter hoc interiunt/nisi et preterq̃ copulat casus/preter vero accusatiuum postulat.

Prepositio est pars oratiõis indeclinabilis que aliis partibus orationis in appositione vel in compositione ferme preponitur.

Prepositio ꝺt a preponendo/quia ceteris partibus orationis suum est preponi/preter tenus que nũq̃ in appositione nec in cõpositione preposita inuenitur.

Prepositioni acciduut tria. Regimen/casus/figura/et ordo.

Regimen casus est prepositionis natura que in appositione/vel in cõpositione casibus discernit. Iste nouẽ prepositiones inseparabiles/am/di/dis/re/se/con/inde recipiuntur.

Regimen prepositionis est triplex. Nã prepositionũ/alie solũ accusatiuũ/alie solum ablatiuũ/alie nũc accusatiuũ nunc ablatiuũ regũt.

Prepositiones q̃ solũ accusatiuũ regũt sunt iste. ad/apud/ante/aduersum/aduersus/cis/citra/circũ/circa/cõtra/erga/exter/extra/infra/inter/intra/iuxta/ob/pone/per/prope/propter/secũm/post/trans/vltra/supra/preter/circuter/vsq̃/versus/secũ/penes/pridie/et postridie.

Prepositiões que solum ablatiuũ regunt sunt iste. a/ab/abs/cũ/coram/clam/de/e/ex pro/pre/palam/sine/absq̃/tenus.

Prepositiones que nunc accusatiuũ regũt nunc ablatiuũ sunt iste. in/sub/super/et subter.

In/sub/super/et subter/q̃ iunguntur verbis. aut participijs significantibus motũ ad. cũ accusatiuo/q̃ vero alijs ablatiuis iunguntur.

Super cũ contigũatione pterunq̃ vult accõ aliter ablatiuũ.

Prepositionũ alie sunt semper seperabiles/alie semp inseparabiles/alie vero communes

De prepositionibus.

Prepositiones ꝙ seperabiles sunt iste: apō/penes/fm/absq; sine cum ꝙbusdā aliis
Prepositiones ꝙ inseparabiles sunt iste: am/di/dis/re/se/cō.
Reliquę nunc separabiles nunc inseparabiles inueniuntur.
¶ Figura prepositionis est duplex. Simplex vt a. cōposita vt absq;
¶ Ordo prepositionis est qualitas que demonstrat quę preponi queve supponi prepositio debeat.
¶ Ordo prepositionis est tripler. Prepositiuus/subiunctiuus/et communis.
Prepositiuus ordo est in quo prepositio suo casuali preponitur.
Subiunctiuus ordo est in quo prepositio suo casuali postponitur.
Communis ordo est in quo prepositio nunc preponitur nunc postponitur.
Ordinis subiunctiui sunt iste: versus/usq;/tenus fm absq; sine: cū quibusdā aliis.
Cum ordinis est cōmunis. Cecere vero (nisi contra acciderit aliqñ licentia poetica) sunt ordinis prepositiui.
¶ Cum postponitur ablatiuis istorū pronominū. We/te/se/nobis/et vobis: et ablatiuo huius relatiui qui/que/quod.
¶ Quā vim habet prepositio in cōpositione aut cōpleat vt preclarus: aut mutat vt pius/impius: aut minuit sīgtū: vt tristis subtristis: aliqñ tamē posita prepositiōe in compositione pro simplici ponitur.
¶ Si duę prepositiones casuales precedāt posteriꝰ casum reget: vt vini de vitreo mare/de post ferentes accepit eum.

Post positum serro iūgas tenus et gtō (Perotꝰ)
Qui rerū est geminū sic singulariterq; carentū.

¶ Tenus cum ablō construitur: vt in illo Virgiliano. Summa tenus attigit ore. Et cum genitiuo plurali qui est rerū geminarū. Virg. Et crurū tenus a mēte pallor rea pendent. Vel nominū carentiū singulari numero: vt athenarum tenus. Quidam tamen dicunt illum genitiuum poni loco ablatiui more grecorum qui carent ablatiuo.
¶ Tenus sīgt vsq; ad: vt collo tenus. i. vsq; ad collum: aurium. i. vsq; ad aures. Were prepositiōes q; aduerbia hoc interſunt. Were prepositiones sunt ille q; casibꝰ seruiūt q; sine illis in appositione. i. extra cōpositionē cōgrue ponunt nō phī: vt ad de.
¶ Aduerbia casualia sunt q; etiā casibus more prepositionū seruiunt q; sine casibus posita aduerbia sunt: vt pone subit coniunx ocyrroe data cōpia fandi.

A significat iuxta contra pro preter apudq;
Circiter et propter post valde et comparat vsq;

¶ Ad sumit pro iuxta: vt habitat ad flumina hoc est iuxta flumina. Pro aduersum vt ad inimicos. i. aduersos. Pro cōtra vt ad hostes pugnat. i. contra hostes. Pro circiter: vt ad tria milia. i. circiter tria milia. Pro propter: vt ad ꝺ̄d venisti. i. propter ꝺ̄d. Pro per: vt ad rēpus. i. per rempe. Pro valde: vt admiror. Et pro in comparatione: vt nihil est ad fratrem. i. in comparatione fratris.

Signat apud iunctum personis cum interq; aliquando
Insignat iunctum cum nominibusq; locorum.

¶ Apud aliqñ sumitur pro in/a/pro cū. Pro in qñ iūgitur nominibꝰ locorū: vt apud Sotū. i. in Soto. Pro cū qñ personis iungitur: vt apud magistrū. i. cū magistro. Et nonnunq; iunctū cum personis sīgnat: vt apud terentiū pro in terentio.

Ante locum tempus personam significanti
Pre iungas: sed persone tantummodo coram
Pre signat propter necnon quandoq; pretulle
Omnibus adde palam/iungas genus id reliquisq;
Aduerbi in morem: pone interdum sine casu.

¶ Ante/cotra/pre/ꝑ palam hoc interſunt: ante preponitur nobus ſignificãtibus locum tẽpus aut perſonã: cotrã vero tantũ perſonis: pre aliqñ notat cauſam vt pre dolore. i. ꝓpter dolorẽ: aliqñ preeminentiã vt pre ceteris pre alijs: palã vero ſigno vniuerſali preponitur vt palã oibus ꝑ aliqñ profertur ſine aliqua caſuali vt dic palam.

Cis fluuiũ aut montis propius dato: ultra aliuſq;

Interdum ponas ornate pro ſue citra.

¶ Cis ꝑ et circa hoc interſunt: cis ſemper iũgitur nobus propijs fluuiorũ aut mõtium: citra vero alijs.

Nominibus iungas aut temporis aut numerorum

Circiter/eſt alius circũ circa ve quibuſuis.

¶ Circiter circũ ꝑ circa hoc interſunt: circiter iungitur nobus numerorũ aut temporis: circum ꝑ circa vero alijs.

M perdit circum vocalis quando ſequatur

Conſona cum ſequitur circum tunc m retinebit

M mutatur in n quotiens ſequitur c d q t.

¶ Circũ qñ cõponitur cũ dictione incipiente a vocali m abijcitur vt circuco circumiectus circuitus circuinatus: ſi vero cum dictione incipiente a cõſonante cõponat m manet integrum niſi c/d/q/vel t/ſequatur tunc m mutatur in n.

Aduerſum aduerſus contra erga in diuidit vſus

Erga ſume bonam in partem/contraq; malã: ſed

Aduerſum aduerſus in ſumas in vtramq;

¶ Aduerſum aduerſus cõtra erga ꝑ in. idẽ ſignt vſu tamen ſic differũt. Erga enim ſemp in bonã partem ſumitur. Contra in malã partẽ. Aduerſus aduerſum tamen bonã partẽ q; in malam ſumi poſſunt.

¶ Extra ponitur aliquando ꝓ preter. Therẽtius in phormione. Neq; cognat' extra vnam ancillulam quiſq; aderat. extra. i. preter.

Ob ſignat ꝓpter quũ ſumitur appoſitiue

Sed ſignat contra vel circum in compoſitura

Et veteres legimus ꝓ ad poſuiſſe vt obire.

¶ Ob in appoſitione ſignt ꝓpter. Virg. Cuius ob auſpicũ incaſtum morteſq; ſinuſtros: in cõpoſitione vero contra vel circũ ſignt vt obambulo occurro.

Per ſignat valde quotiens cum nomine iunctum eſt

Signat cum verbo iunctum vel participante.

Ad finem in fine in toto producere quicq;

Appoſitum ꝓpter ſignat ſic per mediumq;.

¶ Per in compoſitione ſũctũ cũ nobus ſignt. dũq; valde cũ verbis aut ꝑticipijs ſtuire ſignt ꝑ interdũ ꝓpter ꝓpter ſumitur vt apud Terentium. Neq; per etatẽ tamẽ poterat et per aliquando ſumitur primatiue vt perfidus.

Nunc poſt tunc iuxta nunc ꝓ notat inq; ſecundum.

¶ Secundũ multa ſignt primo ſignt poſt: vt ſecundũ platonẽ loquor: ſecundũ pithagorã diſputo. aliqñ ſignificat iuxta. Virg. Dulcibus ille quidem illecebris et pleni ſecũdũ flammam accepit vultus ſecundũ aurem. i. iuxta aurem. ſumitur etiam cũ q; ꝓ ꝓ vt ſecundũ te litem do. ſecundum me iudicat. i. ꝓ me. te ſecundũ ꝓ in etiã ponitur. Cicero ſecundum quietem viſus eſt repente. i. in quiete.

Trans in compositis perdit nihil:his nisi demptis
Trano traiscio trabea et traducere trado.

¶ Trans in cōpositione manet integrū ḡq; dictionibus acceptis trano as traǯcio cio.trado/as.traduco/cis.et hec trabea.i.vestis regalis de trans et beo as.

Preter cōpositū verbo iuxta notat/atq;
Casibus appositum signat nisi vel sine contra

¶ Preter cōpositū significat iuxta vt preter fluit:preter et sine et qḡq; contra significant.Terentius.vt preter ciuium morē atq; legē suā voluntatē patris tamē hanc habere studeat cum summo probo.

Pro signat propter simul in iuxta atq; secundum.

¶ Pro sumitur pro in vt sedens pro tribunali.i.in tribunali:pro propter:vt pro pretribus: p iuxta vel secundū vt pro viribus:pro valde:vt in promerioi.

Preq; notat propter pre comparat et notat ante

¶ Pre aliq̄n sumitur pro valde anglice(ont taken)vt predilues(ont taken ryche)et interdū pro ante:vt pre ceteris amant.i.ante alios:aliquando vero pro in cōparatione Terentius.hic illum pre me contemsi.i.in comparatione ad me interdū p ob vel propter vt non possum dormire pre dolore dentium.i.ob vel propter dolorē dentium.

Nominibus propriis iunctum postponitur vsq;
Appellatiuis iunctum preponitur vsq;

¶ Usq; iunctū nobis nominibus appellatiuis preponunt casuali:vt vsq; ad monasteriū.vsq; aūt iūctū nominibus ciuitatū vel vrbium semper postponitur casuali:vt londonias vsq;(vp to london)coentriam vsq;.

Appositum notat in super contra vsq; ad et intra.
Pro erga compositum non valde intra ad quoq; cōtra.

¶ In sumitur pro valde vt apō Terentiū.meus rus.i.valde rus.pro nō aūt privative vt insanus.i.non insanus imprudens.i.non prudens.pro inter vt medisq; in mirabilibus ardet.i.inter mirabilia.pro contra vt in hostes.pro ad vt in eos dicam.i.ad eos pro pro vt in monumentū dedi.i.pro monumento:et aliquando sigt ad locum in loco ad personam et in persona.

Sub notat ante supra prope in necnon per ad infra
Compositumq; super nunc aufert diminuit nunc

¶ Sub sumitur pro supra vt terra summa subiecta reliquit:pro infra vt subiecit caudam:pro prope vt deinde sub ipso ecce volat:pro in vt sub ingenti templo:pro ante vt sub luce:pro per vt sub noctē cura recumbat et aliq̄n sigt ad locū vt poterisq; subipsos:aliq̄n in loco vt sub luce maligna:et in compositione nō localē vim retinet:vt subduco/mō diminutiua vt subrideo.

Ista super signat de valde desuper atq;
Insuper atq; supra superest pro signat et vltra

¶ Super similiter pro de vt multa super priamo rogitāt.p pro vt nū super imperio meo.i.pro insuper vt ecce super moenia magna.i.ecce ab vrbe.pro desuper vt super vallo prospectans troes.pro superest vt neq; enim ego super vita periclum pro vltra vt super ē stramentas et vndos bibi satis superq;.

Ex ab e simul a de sensu non variantur
Sed varie iungantur enim tunc dicimus ab cum

De interiectionis.

Dictio que sequitur quando incipit l/r/s/aut i
Abs tunc dicatur t/q/ quando sequatur
Prepones aliis ex eq̄ sonantibus a de.

¶ Am significat circum vt amplector.i.circumplector.
¶ Dissignationē habet separatiuā et iungitur dictionibus a consonātibus incipientibus preter c/p/s/r/vel i/consonantem.
¶ Dis significationē habet separatiuā vt dispono discedo q̄ iūgitur dictionib⁹ a/c/p/s/t/vel i/consonante incipientibus vt discedo dispono dissentio distraho dissūgo: r/vero sequente mutatur in eam vt differo.
Re significat retro a quo per apocopen videtur factum vt respicio.
¶ Se significationē habet separatiuā vt seduco r abnegatiuā vt securus.i.sine cura.
¶ Con significat simul vt compono comparo.

Interiectio est pars orationis indeclinabilis interiecta aliis partibus orationis ad exprimendos animi effectus.
¶ Interiectio dicitur ab interiacēdo quia aliis orationis partibus est interiecta.
¶ Interiectioni accidit vnum potestas vel significatio.
¶ Potestas vel significatio interiectionis est qualitas que mētis passionē ostendit
¶ Potestates seu significationes interiectionū sunt varie alie sunt gaudentis q̄ animi lettam significat vt euax euge ha ha he. Alie dolentis que lucrū vel dolorem significant vt heu heu. Alie timentis que pauorem vel timiditatem significāt ut ac Alie admirantis que animi admirationē significant vt pape. Alie deridentis q̄ derisum significant vt hui. Alie indignantis que animi indignationē seu iram significant vah. Alie exclamantis que effectum animi ad exclamationē signt vt ho/ho. Alie execrantis que execrationem significant: vt veh malum multo malo. ¶ Quia eadē vox interiectionis varios affectus significare potest ab varijs speciēb⁹ interiectionis inueniūr vt ab gaudētis dolētis et timētis interiectio ēē pot.
¶ Multe partes orationis interiectiue poni solent nomē per se vt malū infandū nomē cum prepositione vt proh pephas proh pudor. Pronomē cū adiectiuo / vt me miserū. aliquā integra oratio non solum latina sed etiā vernacula vt proh deum atq̄ hominū fidem. ℟ Jhesus mercy / a good lorde. ⁊c.

¶ Explicit Libellus octo partiū Roberti whittintoni Lichfeldiensis Artium magistri. Londoni impressus p me wynandū de worde in vico anglice nuncupto (the flete strete) in intersignio solis cōmorātem.

WORDE
MANNAM